

Modersmålsbaseret undervisning

Rapport om klassebaserede indsatser

Data

Serietitel og nummer	Faglig rapport 2017
Titel	Modersmålsbaseret undervisning
Undertitel	Klassebaserede indsatser
Forfattere	Simon Calmar Andersen Maria Knoth Humlum Thorbjørn Sejr Guul Anne Brink Nandrup
	<i>Med bidrag af</i> Rambøll Management Consulting
Afdeling	Institut for Økonomi
Udgiver	TrygFondens Børneforskningscenter
URL	http://www.childresearch.au.dk
Udgivelsesår	Marts 2017
Redaktion afsluttet	Maj 2016

Indhold

1. Indledning	2
2. Indsatserne	3
3. Forskningsdesign	5
3.1 Balance i udgangspunktet	7
3.2 Datagrundlag	11
3.3 Frafald	13
4. Effekter af indsatser i 2013	16
4.1 Faglige resultater i dansk	16
4.2 Faglige resultater i dansk for forskellige elevgrupper	18
4.3 Effekter af indsatser på elevernes trivsel	21
4.4 Effekter af indsatser på elevernes arbejdsindsats og motivation	23
5. Effekter af indsatser i 2014	25
5.1 Faglige resultater i dansk	25
5.2 Faglige resultater i dansk for forskellige elevgrupper	26
5.3 Effekter af indsatser på elevernes trivsel	28
5.4 Effekter af indsatser på elevernes arbejdsindsats og motivation	31
6. Konklusion	33
7. Referencer	34

Bilag

Bilag a:	Analysemetode og effekter
Bilag b:	Implementeringsanalyser
Bilag c:	Kvalitativ erfaringsopsamling om implementering
Bilag d:	Almen Sprogforståelse – et nyt undervisningsområde
Bilag e:	Evidensbaserede undervisningsstrategier. Idékatalog med evidensbaserede strategier til tilrettelæggelsen af læseundervisningen af tosprogede børn

1. Indledning

Det er veldokumenteret, at børn med indvandrerbaggrund generelt set klarer sig dårligere i uddannelsessystemet sammenlignet med børn med dansk forældrebaggrund (Egelund & Rangvid (2005), Egelund et al. (2011) og Andersen & Rambøll (2010)). Samtidig mangler der viden om, hvilke indsatser der kan hjælpe børn med indvandrerbaggrund i deres sproglige og faglige udvikling. På denne baggrund har Undervisningsministeriet igangsat et forsøgsprogram om Modersmålsbaseret Undervisning. I forsøgsprogrammet afprøves og evalueres en række indsatser, der sigter på at integrere udviklingen af alle elevers modersmålskompetencer i den almindelige undervisning i folkeskolen.

Det samlede forsøgsprogram er tredelt og indeholder: 1) forsøgsindsatser målrettet hele klasser på mellemtrinnet (4. og 5. klasse) i efteråret 2013 og 2014, 2) forsøgsindsatser målrettet mindre grupper af tosprogede elever på 4. klassetrin i foråret 2014 og 2015 samt 3) forsøgsindsatser målrettet mindre grupper af tosprogede elever på 1. klassetrin i skoleåret 2014 og 2015.

Denne rapport¹ præsenterer resultaterne fra den første del af forsøgsprogrammet angående forsøgsindsatser målrettet hele klasser på mellemtrinnet. Disse forsøgsindsatser er blevet afprøvet over to runder i efteråret 2013 og efteråret 2014. Rapporten er derfor en opfølgning på rapporten *Indledende analyser af forsøg med modersmålsbaseret undervisning* (Andersen, Humlum & Nandrup (2014)), som blev offentliggjort i marts 2014. Indholdet i indsatserne er blevet udviklet i anden sammenhæng og fremgår af bilag d og e. Rapporten her præsenterer således en evaluering af forsøgene.

I forhold til forsøgsrunden i 2013 viser analyserne, at der er positive effekter af de to indsatser Ekstra dansk og Almen Sprogforståelse på elevernes læsescore. Ekstra dansk har generelt en positiv effekt for flere forskellige elevgrupper, mens Almen Sprogforståelse har mere blandede effekter.

Forsøgsrunden i 2014 kom til at falde sammen med implementeringen af folkeskolereformen. Et stort antal klasser gennemførte derfor desværre ikke den indsats, de var blevet tildelt. Samtidig deltog en stor andel af eleverne ikke i den dataindsamling, der ligger til grund for analyserne i indeværende rapport. Det betyder, at der generelt er større usikkerhed forbundet med resultaterne af disse forsøg, samt at det i forhold til to af indsatserne på 4. klassetrin har været svært at påvise det, hvis disse reelt har haft effekter på elevernes læsescore. Til gengæld indikerer resultaterne imidlertid, at indsatsen på 5. klassetrin (Almen Sprogforståelse med tests) har haft en positiv effekt på læsescoren for elever, der har lavtuddannede forældre. Dette skal dog stadig ses med forbehold for det betydelige frafald i forsøget også på 5. klassetrin.

I forhold til trivsel viser analyserne fra begge forsøgsrunder, at elever der har modtaget Ekstra dansk har en højere grad af adfærdsmæssige vanskeligheder sammenlignet med sammenligningsgruppen. Samtidig viser analyserne, at Almen Sprogforståelse har haft en gavnlig effekt på elevernes trivsel. For begge forsøgsrunder er disse resultater dog forbundet med usikkerhed.

Hverken i forsøgsrunden i 2013 eller 2014 har indsatserne haft en signifikant effekt på tosprogede elevers læseevner.

Indeværende rapport præsenterer først de indsatser, der er blevet afprøvet. Dernæst beskrives forsøgets forskningsdesign og lodtrækningsstrategi, og afslutningsvist præsenteres resultaterne af de to forsøgsrunder. Resultaterne vil blive forklaret med udgangspunkt i dybdegående kvalitative analyser af

¹ Rapporten er udviklet i godt samarbejde med Rambøll. Der skal herudover lyde en stor tak til Nanna Bøgh Laursen for at have løftet den store opgave med at samle alle resultater til en rapport på bedste vis, Michael Rosholm for at spille en stor rolle i projektets opstart, Kamilla Trille Gumedé for rigtig god sparring undervejs, Mette Vad Andersen for korrekturlæsning og layout samt til Cecilie Marie Løchte Jørgensen, Sara Flensborg og Søren Storm for kompetent forskningsassistance.

implementeringen af forsøgsindsatserne, samt lærernes egne opfattelser af indsatsernes effekter baseret på spørgeskemaundersøgelser.

2. Indsatserne

I efteråret 2013 og i efteråret 2014 blev der gennemført to separate forsøg, som hver indeholdte tre indsatser målrettet tosprogede børn. Indsatserne har det til fælles, at de alle sigter på at inddrage sprog i undervisningen og udvikle modersmålskompetencer. Alle indsatserne blev implementeret i hele klasser på enten 4. eller 5. klassetrin.

Forsøget i 2013 afprøvede følgende tre indsatser:

1. Kvalificering af sproginddragelsen i fagundervisningen (Opkvalificering) på 4. klassetrin

Klassens matematiklærer deltog i et opkvalificeringsforløb, som sigtede på at undervise læreren i, hvordan denne kunne inddrage dansk som andetsprog i matematikundervisningen. Forløbet indeholdte et femdags opkvalificeringskursus til matematiklæreren og andre tilknyttede lærere med kompetencer inden for dansk som andetsprog, en skriftlig vejledning samt et bud på et eksemplarisk undervisningsforløb. Underviserne på forløbet var pædagogiske forskere og konsulenter med erfaring inden for matematikundervisning og dansk som andetsprog.

2. Almen Sprogforståelse i og på dansk for alle elever (Almen Sprogforståelse) på 4. klassetrin

De deltagende klasser modtog ekstra undervisning i sprog og sprogforståelse, herunder kernestoffet som er fælles mellem sprog. Undervisningen var tilrettelagt i henhold til undervisningsmateriale, som var udviklet med det formål at forbedre alle elevers, og særligt de tosprogedes, præstationer. Materialet var meget detaljeret og indeholdt blandt andet forskellige tekster og øvelser til hver af de 16 uger. En beskrivelse af materialet, inklusiv den overordnede tilgang og sprogsyn der ligger til grund, kan ses i bilag d. Som det beskrives her, var formålet med undervisningsforløbet todelt. Dels var det målet at skabe sprogligt bevidste og fagligt dygtige elever, og dels var det et mål, at forløbet skulle have et alment dannende og uddannende aspekt. Væsentlige dele af materialet var ugens tekst, illustration, sproglige fokus og fokusord samt ordkort, sprogvæg, dialog og opgaver på dansk og øvrige sprog. Skolerne skemalagde selv de ekstra undervisningstimer.

3. Ekstra undervisningstid i dansk (Ekstra dansk) på 4. klassetrin

Der blev skemalagt Ekstra timer i dansk for de deltagende klasser, som hvis det var muligt, blev undervist af klassens dansklærer. Skolerne modtog *ikke* decideret undervisningsmateriale, men derimod et idékatalog med evidensbaserede strategier til tilrettelæggelsen af læseundervisningen til tosprogede børn. Idékataloget fremgår af bilag e.

På baggrund af erfaringerne fra forsøget i 2013 blev der foretaget justeringer i de indsatser, der blev afprøvet i 2014. Det betyder, at indsatserne i de to forsøgsperioder adskiller sig i fem henseender. For det første rettede indsatsen Opkvalificering sig primært mod matematik, men der var for få elever, der havde gennemført de nationale test i matematik til, at denne indsats kunne evalueres på et tilstrækkelig sikkert grundlag. Derfor blev denne indsats ikke gentaget i 2014. For det andet blev indsatsen Almen Sprogforståelse afprøvet på 5. klassetrin i 2014 i stedet for 4. klassetrin, da resultaterne fra den første forsøgsrunde indikerede, at indholdet i indsatserne var for svært til 4. klassetrin. For det tredje blev der til Almen Sprogforståelse i 2014 desuden udarbejdet en "light-udgave" af alle kapitlerne i undervisningsforløbet. Her blev samtlige tekster forenklet, så ordvalget var nemt tilgængeligt, skønt teksten indholdsmæssigt var identisk med den oprindelige, mere vanskelige udgave. Hensigten med

den forenklede tekst og de tilhørende opgaver var, at elever hvis danskfærdigheder endnu ikke svarede til niveauet på alderstrinnet, havde mulighed for i en særlig lektion at forberede sig på den svære tekst. For det fjerde blev indsatserne Ekstra dansk og Almen Sprogforståelse i 2014 også afprøvet med en supplerende indsats, der indebar løbende læsescreeninger for at se, om det kunne hjælpe lærerne til at målrette indsatserne i forhold til de grupper af elever – specielt tosprogede – der ikke havde haft særlig stor effekt af indsatserne i første forsøgsrunde. De ændringer, der blev lavet i forhold til indsatsen Almen Sprogforståelse sigtede altså på at ændre indsatsen, så den også havde gavnlige effekter for de mindre stærke elever, som ikke havde haft positive effekter af indsatsen i den første forsøgsrunde. Da Folkeskolereformen blev indført samtidig med den anden forsøgsrunde i 2014, ændrede kravet til antallet af ekstra undervisningstimer sig for det femte fra at være fire udover det almindelige timetal til to (se tabel 1).

Forsøget i 2014 afprøvede således følgende tre indsatser:

1. Almen Sprogforståelse i og på dansk for alle elever (Almen Sprogforståelse med tests) på 5. klassetrin

Indsatsen blev i 2015 afprøvet på 5. i stedet for 4. klassetrin, og der blev udarbejdet nogle nemmere og mere tilgængelige versioner af teksterne i undervisningsforløbet. Alle elever fik det nye, lettere materiale. Indsatsen blev yderligere afprøvet med løbende læsescreeninger, der målte børnenes læsehastighed og læseforståelse i de deltagende klasser. Herudover var der færre ekstra timer i undervisningsforløbet i 2014 (se tabel 1).

2. Ekstra undervisningstid i dansk (Ekstra dansk) på 4. klassetrin

Indsatsen var som i 2013, dog med færre ekstra timer end i 2013 (se tabel 1).

3. Ekstra undervisningstid i dansk med løbende læsetests (Ekstra dansk med læsetests) på 4. klassetrin

Indsatsen var som i 2013, dog med færre ekstra timer og med den tilføjelse, at der løbende blev foretaget læsescreeninger af børnene i de deltagende klasser.

Alle indsatser varede 16 undervisningsuger. På grund af Folkeskolereformen, der trådte i kraft mellem de to forsøgsperioder, ændrede kravene til det ugentlige omfang af indsatserne sig fra 2013 til 2014 som illustreret i nedenstående tabel.

Tabel 1: Oversigt over indsatserne i de to forsøgsrunder i 2013 og 2014

	Efterår 2013	Efterår 2014
Almen Sprogforståelse	16 uger, 4 lektioner ugentligt	16 uger, 4 lektioner ugentligt
	Fire ekstra lektioner ud over den planlagte undervisning for hele klassen.	To ekstra lektioner ud over den planlagte undervisning for hele klassen.
		En lektion i Almen Sprogforståelse gennemføres i de planlagte dansktimer. Skolens nuværende dansklærer deltager. Derudover bevilges der midler til, at en ekstra lærer kan deltage i denne dansklektion.

			En lektion rettes mod elever, der har behov for en særlig indsats for at deltage fuldbyrddet i undervisningsforløbet. Dette kan foregå i den understøttende undervisning. Skolerne skal gennemføre de særlige læsetest, som udvikles til forsøget, fire gange i løbet af de 16 uger.
Ekstra undervisningstimer i dansk*	Fire ekstra lektioner med danskundervisning.	To ekstra lektioner med danskundervisning.	
Ekstra undervisningstimer i dansk + læsetest?*		To ekstra lektioner med danskundervisning.	Skolerne skal gennemføre de særlige læsetest, som udvikles til forsøget, fire gange i løbet af de 16 uger.
Opkvalificering af matematikundervisningen	Fem (heldags) kursusdage for matematik- og/eller DSA-lærere.		

* Timerne gennemføres ud over de allerede planlagte timer i dansk og undervisningen tilrettelægges med udgangspunkt i Fælles Mål for dansk og Fælles Mål for dansk som andetsprog, som en dimension i dansktimerne, hvis der er tosprogede elever med behov herfor.

3. Forskningsdesign

I marts 2013 modtog samtlige kommuner i Danmark en invitation fra undervisningsministeren om deltagelse i den del af forsøgsprogrammet om modersmålsbaseret undervisning, der var målrettet hele klasser. Deltagelseskriteriet var, at skolen havde minimum 10 procent tosprogede på 4. klassetrin i skoleåret 2013/14. 126 skoler tilmeldte sig forsøget og deltog i første forsøgsrunde, mens 118 af disse skoler deltog i anden forsøgsrunde.

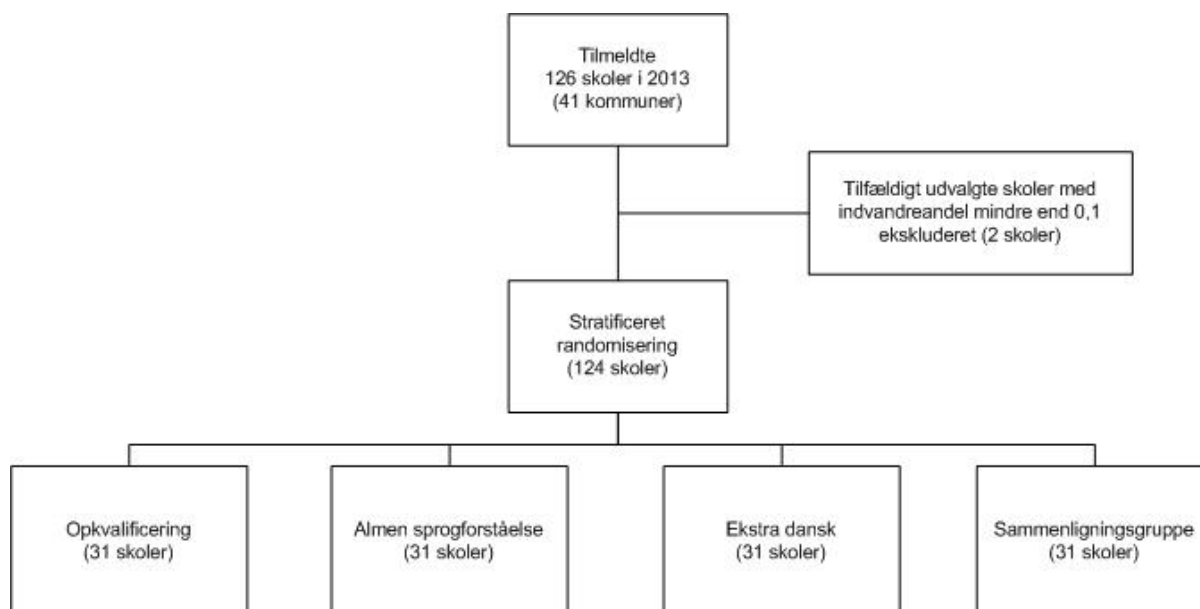
Fordelingen af skoler til de tre indsats og sammenligningsgruppen er i begge forsøgsrunder sket ved hjælp af lodtrækning. Den tilfældige inddeling af skoler betyder, at hvis der efter forsøget er forskelle i resultaterne mellem indsats- og sammenligningsgruppen, kan forskellene anses som et udtryk for effekten af indsatsene, fordi indsatsene er den eneste systematiske forskel, der er mellem grupperne.

Lodtrækningen angående forsøget i 2013 blev udført i tre trin. *Første trin* bestod af en stratificering. Her blev 124² skoler inddelt i grupper på baggrund af den forventede andel af ikke-vestlige indvandrere i 4. klasse, samt skolens gennemsnitlige testresultat i de obligatoriske nationale test. Stratificeringen havde til formål at mindske små forskelle mellem grupperne og dermed gøre beregningerne af effekterne mere præcise. I *andet trin* blev skolerne fra hvert stratum tilfældigt udtrukket til enten indsats- eller sammenligningsgruppen. 31 skoler blev udtrukket til hver af de tre indsatsgrupper, mens 31 skoler blev udtrukket til sammenligningsgruppen. Af ressourcehensyn kunne kun én klasse på hver skole

² To skoler med en indvandreandel mindre end 0,1 blev ekskluderet fra analyserne.

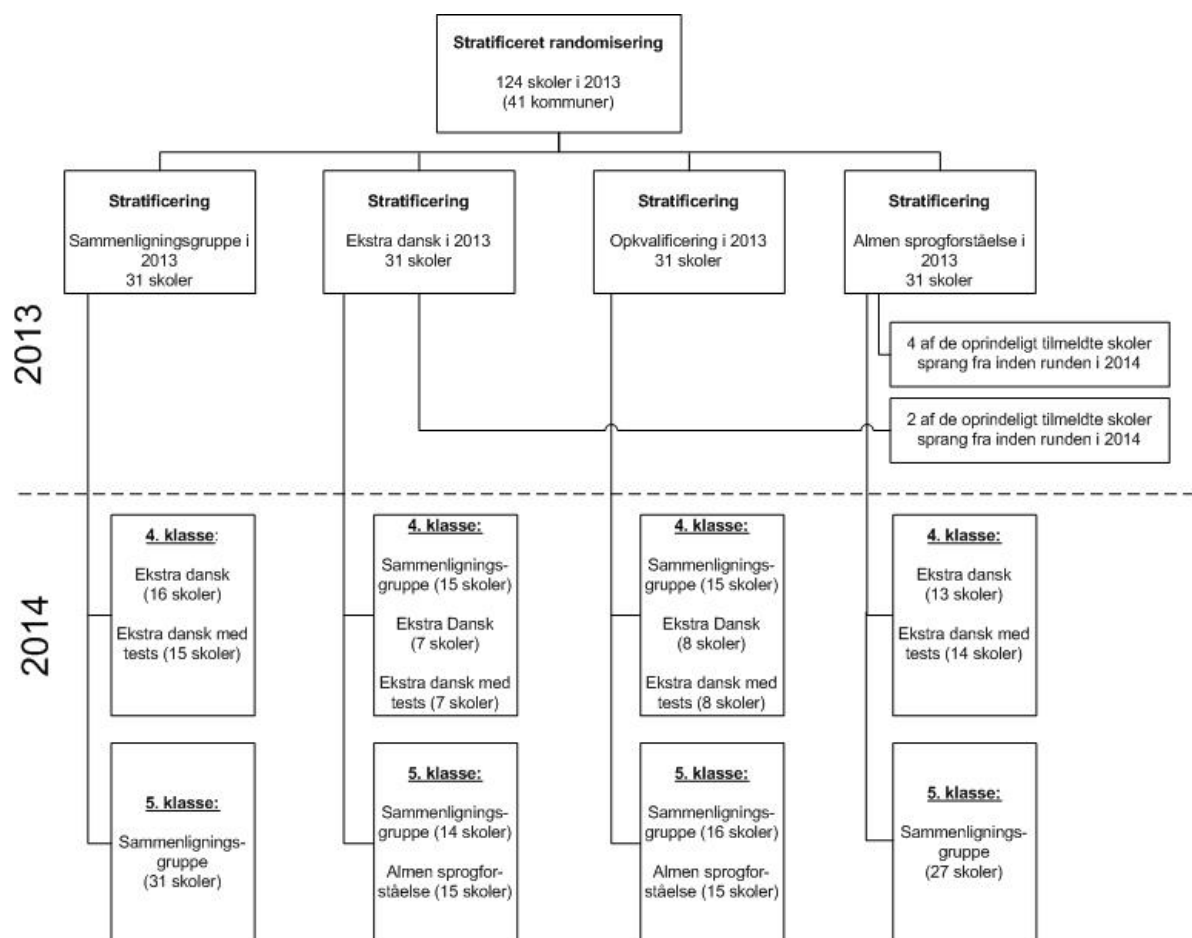
deltage i forsøget. Derfor blev der i *tredje trin* tilfældigt udtrukket én klasse fra hver skole til at deltage i forsøget. Denne tilgang til udtagelse af stikprøven kaldes også *two-stage stratified cluster sampling*.

Figur 1: Forsøgsdesign i 2013

Otte skoler faldt fra forsøget inden den anden forsøgsrunde i 2014. Derfor deltog 118 skoler i lodtrækningen til denne forsøgsrunde. Lodtrækningen blev foretaget inden for de eksisterende indsatsgrupper fra 2013 på følgende måde (jf. figur 2). For gruppen, der i forsøgsrunden i 2013 havde ageret sammenligningsgruppe, blev halvdelen af 4. klasserne udtrukket til indsatsen Ekstra dansk, mens den anden halvdel blev udtrukket til indsatsen Ekstra dansk med læsetests. 5. klasserne på disse skoler blev automatisk sammenligningsskoler. For de to grupper, der havde afprøvet indsatserne Ekstra dansk og Opkvalificering i forsøgsrunden i 2013, blev lodtrækningen foretaget af to omgange. Først blev halvdelen af 4. klasserne inden for hver af de tidligere grupper udtrukket til sammenligningsgruppen. Derefter blev der blandt de resterende skoler trukket lod om, hvorvidt deres 4. klasser skulle modtage indsatsen Ekstra dansk eller Ekstra dansk med læsetests. De skoler, der inden for disse grupper modtog en indsats på 4. klassetrin, blev sammenligningsskoler på 5. klassetrin, mens skolerne, der på 4. klassetrin var udtrukket som sammenligningsskoler, modtog indsatsen Almen Sprogforståelse på 5. klassetrin. For den sidste gruppe - dem som havde modtaget indsatsen Almen Sprogforståelse i første forsøgsrunde - blev halvdelen af skolerne på 4. klassetrin udtrukket til indsatsen Ekstra dansk, mens den anden halvdel blev udtrukket til indsatsen Ekstra dansk med læsetests. For alle disse skoler blev 5. klasserne automatisk sammenligningsklasser. Dette design sikrede, at alle skoler enten modtog en indsats på 4. eller 5. klassetrin i den anden forsøgsrunde. For at sikre balance på de vigtigste variable blev der inden hver lodtrækning stratificeret i forhold gennemsnitlige resultater i de nationale tests i læsning og andelen af indvandrere på skolen. Da der i denne forsøgsrunde blev afprøvet indsats på to klassetrin, var der to sammenligningsgrupper (en på hvert klassetrin) i forsøgsrunden.

Figur 2: Forsøgsdesign i 2014

Det betød, at der i 2014 var fem forskellige grupper: tre på 4. klassetrin og to på 5. klassetrin:

- Ekstra dansk (4. kl.): 44 skoler
- Ekstra dansk med tests (4. kl.): 44 skoler
- Sammenligningsgruppe (4. kl.): 30 skoler
- Almen Sprogforståelse (5. kl.): 30 skoler
- Sammenligningsgruppe (5. kl.): 88 skoler

Den statistiske model til at teste effekter af indsatserne tager højde for den stratificering, som blev gennemført ved forsøgets begyndelse. For en nærmere beskrivelse af de anvendte statistiske modeller henvises til bilag a.

3.1 Balance i udgangspunktet

For at gennemse, hvorvidt de to randomiseringer på forsøgene i 2013 og 2014 er vellykkede og de tre indsatsgrupper (der indgik i hver forsøgsrunde) samt sammenligningsgruppen dermed i udgangspunktet er sammenlignelige, sammenholdes en række relevante baggrundsvariable på tværs af grupperne. For begge forsøgsrunder viser tabellerne forskellen i gennemsnittet mellem en

pågældende indsatsgruppe og sammenligningsgruppe, samt hvorvidt denne forskel er statistisk signifikant. Hvis ikke randomiseringen er blevet kompromitteret, vil forskellene i gennemsnittet på de udvalgte centrale variable sandsynligvis være små og statistisk insignifikante på langt de fleste variable. Se bilag a (tabel 1, 2 og 3) for de gennemsnitlige værdier for de pågældende grupper på de centrale karakteristika.

Forsøgsrunde 2013

Nedenstående tabel viser forskelle i gennemsnittet på centrale karakteristika for hver af de tre indsatsgrupper i 2013 sammenholdt med sammenligningsgruppen, inden forsøget blev igangsat. Den gennemsnitlige værdi for hver af grupperne fremgår af tabel 1 i bilag a.

Tabel 2: Forskelle mellem indsats- og sammenligningsgruppens gennemsnitlige værdier i 2013

	(1)		(2)		(3)	
	Opkvalificering		Almen Sprogforståelse		Ekstra dansk	
Variabel	Diff.	P-værdi	Diff.	P-værdi	Diff.	P-værdi
<i>Elever</i>						
Læsescore, 2. kl.	0,13	0,22	0,10	0,38	0,06	0,67
Manglende læsescore	0,02	0,27	-0,03	0,01	-0,01	0,55
Matematikscore, 3. kl.	0,02	0,86	0,11	0,27	0,004	0,97
Manglende matematikscore	-0,04	0,28	-0,04	0,31	-0,02	0,55
Ikke-vestlig baggrund	-0,06	0,20	-0,08	0,12	-0,01	0,85
Pige	-0,004	0,90	-0,02	0,47	-0,01	0,71
Enlig mor	0,04	0,23	0,02	0,55	0,04	0,16
Antal søskende	-0,19	0,05	-0,16	0,12	-0,02	0,90
Førstefødt	0,04	0,18	-0,002	0,94	0,002	0,96
<i>Fødselskvarter</i>						
1. kvartal	0,02	0,37	0,04	0,12	0,02	0,36
2. kvartal	-0,02	0,36	-0,03	0,20	-0,03	0,15
3. kvartal	-0,01	0,62	0,03	0,24	0,02	0,34
4. kvartal	0,01	0,73	-0,03	0,23	-0,01	0,59
Alder: 10 år	0,04	0,13	0,02	0,36	-0,01	0,63
Alder: 11 år	-0,01	0,32	0,00	1,0	0,01	0,73
<i>Mødre</i>						
Log lønindkomst	0,28	0,61	0,74	0,20	0,11	0,86
Alder	-0,22	0,56	-0,02	0,96	0,38	0,28
<i>Uddannelse</i>						
Ingen eller manglende	0,001	0,96	-0,03	0,14	0,01	0,70
Gymnasial	-0,02	0,56	-0,01	0,83	-0,05	0,23

Erhvervsfaglig	0,004	0,90	0,03	0,41	0,03	0,28
Videregående	0,02	0,69	0,01	0,85	0,01	0,82
Fædre						
Log lønindkomst	0,40	0,32	0,52	0,18	0,04	0,92
Alder	-0,54	0,21	-0,71	0,07	0,05	0,91
Uddannelse						
Ingen eller manglende	0,003	0,88	-0,02	0,39	0,01	0,56
Gymnasial	-0,03	0,39	-0,01	0,78	-0,04	0,21
Erhvervsfaglig	-0,02	0,46	-0,01	0,63	-0,01	0,85
Videregående	0,05	0,27	0,04	0,32	0,03	0,43
Antal skoler	61		59		62	
Antal elever	1328		1297		1290	

$p < 0.10$. ** $p < 0.05$. *** $p < 0.01$

Tabel 2 illustrerer, at der overordnet set er en fornuftig balance mellem de fire grupper og randomiseringen kan derfor anses som vellykket. Det skal dog bemærkes, at sammenligningsgruppens gennemsnitlige score i læsning i 2. klasse er lidt lavere end læsescoren i de resterende tre grupper. Om end forskellen ikke er statistisk signifikant, er det væsentligt at have dette in mente når resultaterne af forsøget fortolkes, da der kan være en tendens til at overvurdere effekterne af indsætterne, hvis den gennemsnitlige læsescore i sammenligningsgruppen i udgangspunktet er lavere end i indsatsgrupperne.

Forsøgsrunde 2014

For forsøgsrunden i 2014 er der lavet to balancetjek: et på 4. og et på 5. klassetrin. Som ovenfor beskrevet blev der på 4. klassetrin afprøvet to indsætter, mens der på 5. klassetrin blev afprøvet én indsats. Tabel 3 viser forskellene i gennemsnittet på de udvalgte baggrundsvariable for hver af de to indsatsgrupper, der var på 4. klassetrin i forsøget i 2014 sammenholdt med sammenligningsgruppen, samt den indsats, der blev afprøvet på 5. klassetrin sammenholdt med sammenligningsgruppen på 5. klassetrin.

Tabel 3: Forskelle mellem indsats- og sammenligningsgruppens gennemsnitlige værdier i 4. klasse og 5. klasse i 2014

	(1)		(2)		(3)	
	Ekstra dansk		Ekstra dansk + tests		Almen Sprogforståelse + test	
Variable	Diff.	P-værdi	Diff.	P-værdi	Diff.	P-værdi
Elever						
Læsescore 2. klasse	0.03	0.58	-0.09	0.11	-0.01	0.77
Manglende læsescore	-0.01	0.69	0.02	0.20	0.01	0.36
Matematikscore 3. Klasse	0.23	0.00***	-0.02	0.74	0.05	0.32
Manglende matematikscore	-0.00	0.72	-0.00	0.61	0.01	0.57
Ikke-vestlig baggrund	-0.02	0.48	-0.01	0.78	0.00	0.98

Ikke-vestlig baggrund (m)	-0.01	0.39	-0.00	0.46	0.00	0.90
Pige	-0.01	0.80	-0.01	0.83	-0.01	0.58
Enlig mor	0.03	0.22	0.06	0.005***	-0.05	0.02*
Enlig mor (m)	0.01	0.37	0.01	0.56	0.00	0.84
Antal søskende	-0.02	0.72	-0.02	0.74	-0.08	0.11
Antal søskende (m)	0.00	0.73	0.01	0.51	-0.00	0.73
Førstefødt	-0.02	0.48	-0.00	0.97	0.00	0.84
<i>Fødselskvartal</i>						
1. Kvartal	0.03	0.12	0.00	0.89	-0.05	0.03*
2. Kvartal	-0.01	0.81	-0.03	0.26	0.02	0.35
3. Kvartal	-0.01	0.55	0.03	0.26	0.04	0.05
4. kvartal	-0.02	0.49	-0.00	0.85	-0.01	0.52
Fødselsår	0.02	0.28	-0.00	0.81	-0.02	0.24
Manglende fødselsdata	0.00	0.88	0.00	0.97	0.00	0.98
Mødre						
Log lønindkomst mor	0.21	0.45	0.09	0.75	0.62	0.02*
Log lønindkomst mor (m)	0.01	0.62	0.00	0.8	0.00	0.84
Alder mor	0.31	0.25	0.11	0.69	0.26	0.29
Ingen eller manglende mor	-0.02	0.05	-0.01	0.45	-0.01	0.32
Gymnasiel	0.00	0.88	-0.01	0.58	0.00	0.91
Erhvervsuddannelse	-0.00	0.99	0.01	0.76	0.00	0.91
Videregående	0.01	0.53	0.01	0.71	0.01	0.75
Fædre						
Log lønindkomst far	0.34	0.22	0.11	0.70	0.26	0.27
Alder far	-0.03	0.94	0.02	0.95	0.09	0.76
Log lønindkomst far (m)	0.02	0.11	0.03	0.08	0.00	0.82
Ingen eller manglende far	0.01	0.40	0.01	0.49	0.01	0.56
Gymnasiel	-0.00	0.92	0.02	0.44	-0.03	0.11
Erhvervsuddannelse	-0.03	0.26	-0.03	0.30	0.03	0.21
Videregående	0.00	0.93	-0.02	0.40	0.01	0.7

$p < 0.10$. ** $p < 0.05$. *** $p < 0.01$

I forhold til randomiseringen på 4. klassetrin illustrerer tabellen, at der overordnet set er en fin balance mellem indsatsgrupperne og sammenligningsgruppen. For indsatsen Ekstra timer i dansk er der en statistisk signifikant forskel mellem denne gruppe og sammenligningsgruppens gennemsnitlige score i matematik i 3. klasse. Det er forventeligt, at enkelte variable er signifikant forskellige af ren tilfældighed i lodtrækningen. I analyserne undersøges det, hvor meget det betyder, at der kontrolleres for disse baggrundsvariable. I forhold til indsatsen Ekstra dansk med tests ses det, at der kun på variabelen enlig mor er en statistisk signifikant forskel mellem denne gruppe og sammenligningsgruppen. Om end forskellen er statistisk signifikant er forskellen lille (0,06). Samlet set er der ikke noget, der tyder på, at randomiseringerne skulle være blevet brudt.

Det samme billede gør sig gældende i forhold til randomiseringen på 5. klassetrin. Som det ses, er der tre variable, hvor der er statistisk forskel i gennemsnittet mellem indsats- og sammenligningsgruppen.

Således er forskellen i gennemsnit i forhold til antallet af enlige mødre, hvorvidt børnene er født i 1. fødselskvarter, samt mødrenes indkomst, statistisk forskellig mellem de to grupper. Forskellene er forholdsvis små, og det er især væsentligt at bemærke, at forskellene mellem de to gruppers gennemsnitlige score i først i dansk og matematik ikke ser ud til at være statistisk forskellige.

3.2 Datagrundlag

Analyserne i indeværende rapport er baseret på en kombination af data fra flere forskellige kilder:

- Nationale test
- Registerdata
- Spørgeskemaundersøgelser om elevernes trivsel (elever)
- Spørgeskemaundersøgelser med fokus på implementeringsmiljø (skoleledere og lærere)
- Spørgeskemaundersøgelser med fokus på implementering (indsatslærere)
- Casestudier

Der er blevet indsamlet data for nationale test, elevernes trivsel, implementeringsmiljø samt registerdata både før og efter forsøget i 2013, samt før og efter forsøget i 2014. Herudover er der for hvert af de to forsøg blevet foretaget to spørgeskemaundersøgelser med fokus på selve implementeringen. Disse undersøgelser blev foretaget under forsøgene. I 2013 blev der endvidere foretaget casebesøg på 10 udvalgte skoler.

Tidspunkterne for gennemførelsen af disse målinger fremgår af tabel 4.

Tabel 4: Oversigt over dataindsamling i 2013 og 2014

Datakilde		Formål og indhold	Respondent/ Informant	Tidspunkt for indhentning af data/gennemførelse af aktivitet (E2013)	Tidspunkt for indhentning af data/gennemførelse af aktivitet (E2014)
Registerdata	National e test	Afdækning af elevens faglige færdigheder via deltagelse i frivillige og obligatoriske nationale test i læsning (4. kl. og 6. kl.) og matematik (3. kl. og 6. kl.)	Data indhentet via Styrelsen for IT og Læring	Før-måling (obligatoriske test 2012-2013): <u>4. klasse</u> 3. kl., mat (Feb-april 2013) 2. kl., læsning (Feb- april 2012)	Før-måling: <u>4. klasse</u> 3. kl., mat (Feb-april 2014) 2. kl., læsning (Feb- april 2013) <u>5. klasse:</u> 4. kl., læsning (Feb- april 2014) 3. kl. mat (Feb-april 2013)
				Eftermåling (frivillige test december 2014): <u>4. klasse:</u> 4. kl., læsning 3. kl., mat.	Eftermåling: <u>4. klasse:</u> 4. kl., læsning (Feb- april 2015) <u>5. klasse:</u>

				<u>4. kl., læsning (Okt. - dec. 2014)</u>	
				6. kl., læsning (Okt. - dec 2014)	
Spørgeskemaundersøgelser	Spørgeskemaundersøgelser om elevernes trivsel	Afdækning af elevernes trivsel via spørgeskema om trivsel og adfærd, herunder SDQ	Elever	Før-måling: august 2013 Eftermåling: december 2013	Før-måling: august 2014 Eftermåling: december 2014
	Spørgeskemaundersøgelser med fokus på implementeringsmiljø	Afdækning af implementeringsmiljø for forsøg	Skoleleder og lærere	Før-måling: august 2013 Eftermåling: december 2013	Før-måling: august 2014 Eftermåling: december 2014
	Spørgeskemaundersøgelser med fokus på implementering	Afdækning af overholdelse af retningslinjer samt implementering af indsats	Undervisere i indsatsen	Måling 1: September-oktober 2013 Måling 2: November-december 2013	Måling 1: September-oktober 2014 Måling 2: November-december 2014
Kvalitative interviews	Casestudier	Afdækning af forsøgsproces samt implementering på 10 udvalgte skoler	Skoleledere, lærere, indsatslærere og elever	November til december 2013	-

De *nationale test* estimerer elevernes niveau i dansk. Testen evaluerer elevdygtigheden separat inden for tre domæner af testemnet. For læsetesten gælder det sprogforståelse, afkodning og læseforståelse. I indeværende rapport anvendes det samlede mål for elevdygtigheden i læsning som primære outcome, mens der i visse tilfælde laves uddybende analyser, hvor der skelnes mellem de forskellige domæner. Skalaerne for testresultaterne er standardiserede, hvilket vil sige, at de har et gennemsnit på 0 og standardafvigelse på 1. Det betyder, at effektstørrelserne i analyserne udtrykker, hvor meget af en standardafvigelse indsatsgrupperne er blevet bedre end sammenligningsgruppen. En analyse af de nationale test på landsplan viser, at der er en stærk sammenhæng i elevernes resultater år for år og med deres karakterer ved afgangsprøverne i 9. klasse (Nandrup og Beuchert 2014), hvilket viser, at testene måler noget af det, som lærer og censor lægger vægt på ved afgangsprøverne.

Gennem *registerdata* er der i analyserne inddraget oplysninger om elevernes baggrunde såsom forældres uddannelse, indkomst mm. Disse oplysninger er koblet til de resterende via CPR-numre. Danmarks Statistik har stået for anonymisering og kobling af spørgeskema- og registeroplysninger, og projektet er anmeldt til Datatilsynet.

Spørgeskemaundersøgelserne om elevernes trivsel bidrager med viden på forskellige områder. Dels bliver der indsamlet oplysninger om, hvorvidt eleverne er tosprogede, og dels måles elevernes socioemotionelle velfærd og trivsel gennem The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ), der kortlægger barnets adfærdsmæssige styrker og svagheder.

Spørgeskemaundersøgelserne om implementeringsmiljøet har til formål at undersøge det miljø som indsatsen blev implementeret i. Skolelederne og lærerne blev blandt andet spurgt ind til rammerne for undervisningen af tosprogede elever, såsom ledelsesmæssigt fokus og ressourcer til dansk som andetsprog.

Spørgeskemaundersøgelserne om implementeringen afdækker to ting. For det første bidrager undersøgelserne med oplysninger om, hvorvidt indsatsen omfangsmæssigt blev implementeret i overensstemmelse med kravene. For det andet bidrager undersøgelserne med oplysninger om, hvordan skolerne konkret tilrettelagde indsatsen inden for de vide rammer, der var i kravene.

Casestudierne har til formål at belyse, hvordan indsatserne er blevet implementeret i praksis, såsom hvordan undervisningsforløbene er implementeret, samt hvordan skoleledelsen har understøttet implementeringen af indsatsen på skolen. Endvidere har der været fokus på at opnå viden om elevernes oplevelse og eventuelle udbytte af at deltage i forsøget. De 10 skoler, der indgik i casestudierne blev udvalgt på baggrund af indsatsområde, andel af tosprogede elever, samt skoleledelsens fokus på og prioritering af tosprogsområdet og dansk som andetsprog.

Det var et krav, at skolerne i sammenligningsgrupperne deltog i dataindsamlingen i samme omfang som skolerne i indsatsgrupperne. Den eneste forskel var, at skolerne i sammenligningsgruppen ikke skulle svare på spørgsmål omkring implementeringen af indsatser – som det var tilfældet for skolerne i indsatsgrupperne.

3.3 Frafald

Det er væsentligt at vende frafald og svarprocenter i begge forsøgsrunder, da disse to ting indvirker på gyldigheden af de effekter, der kan måles.

Frafald i forsøgsrunden 2013

Frafaldet til forsøgsrunden i 2013 var lille og har derfor ikke konsekvenser for gyldigheden af konklusionerne for forsøgsrunden. Frafaldet beskrives nærmere i bilag a. Der er endvidere overordnet set en pæn og nogenlunde ligeligt fordelt svarprocent mellem de forskellige indsats- og sammenligningsgrupper. Der er dog her to udfordringer, som har relevans for analyserne af indsatsernes effekt. Dels lader det til, at der er en lav og skæv deltagelse mellem grupperne i matematiktesten i 2013, som udgør denne forsøgsrundes eftertest i forhold til matematik. Det betyder, at det ikke er muligt at sige noget om indsatsernes effekt på elevernes resultater i matematik, hvilket især er relevant for indsatsen Opmønstret af matematiklæreren. Herudover er det en udfordring, at andelen af eleverne i sammenligningsgruppen, der har besvaret både før- og eftersurvey, herunder SDQ og hvorvidt de er tosprogede, er lavere end andelen i indsatsgrupperne. Er dette frafald ikke tilfældigt, udgør det et potentielt problem i forhold til evaluering af indsatsernes effekt. Er det f.eks. de mindre engagerede skoler i sammenligningsgruppen, der har valgt ikke at svare på elevsurveyen, risikerer vi således at undervurdere effekterne af indsatserne. Dette er derfor vigtigt at have in mente, når indsatsernes effekter præsenteres. Svarprocenterne beskrives nærmere i bilag a.

Frafald i forsøgsrunden 2014

Den anden forsøgsrunde mødte overordnet set nogle udfordringer i relation til frafald og svarprocenter. Dette har især været tilfældet for indsatserne, der er blevet afprøvet på 4. klassetrin.

Tabel 5 viser en oversigt over frafald og svarprocenter for indsatserne Ekstra dansk og Ekstra dansk med tests, der blev afprøvet på 4. klassetrin. Som det ses, er der en forholdsvis stor andel af hver gruppe, der ikke har deltaget i dataindsamlingen. Det betyder, at de ikke har gennemført de frivillige nationale test,

der skulle fungere som outcome mål. Endvidere er der en stor andel af klasserne, hvor den tildelte indsats ikke er blevet gennemført. Denne andel er på 27 procent for Ekstra dansk og på 25 procent for Ekstra dansk med tests. Det har betydning for gyldigheden af resultaterne, da gruppen, der rent faktisk har gennemført indsatsen, dermed bliver så lille, og usikkerheden bliver så stor, at det er meget svært at måle det, hvis der rent faktisk er effekter af indsatserne. Herudover er det, hvis frafaldet ikke har været tilfældigt, ikke muligt at vide, om de effekter der måles skyldes den egentlige effekt af indsatserne, eller om de skyldes, at der i udgangspunktet er forskelle mellem indsats- og sammenligningsgruppen, fordi det er klasser med nogle bestemte karakteristika, der er faldet fra forsøget.

For at imødekomme dette problem er det blevet besluttet at anvende de obligatoriske tests i læsning for 4. klasses eleverne, da disse tests blev taget uafhængigt af, om skolen valgte at deltage i dataindsamlingen. Derfor er der på tværs af indsatser meget høje gennemførelsesprocenter på disse tests. Det samme var desværre ikke muligt for SDQ-scoringerne, hvor der derfor kun er data for de klasser, der aktivt er gået med til at indsamle data til forsøget. I den forbindelse skal det nævnes, at der selv på de skoler, der havde sagt ja til at deltage i dataindsamlingen, er elever, der ikke har gennemført hele eller dele af SDQ-målingen. Dette kan f.eks. skyldes sygdom eller fravær på det tidspunkt, hvor målingerne er blevet foretaget, eller at elever har undladt at udfylde målingen, selvom de er blevet præsenteret for de relevante spørgsmål. Dette forklarer, hvorfor andelen af elever med gyldig SDQ-score er lavere end, hvad der kan tilskrives skoler, der har fravalgt at deltage i dataindsamlingen. Tabel 4 i bilag a viser, at der i relation til de elever, der har svaret på SDQ er signifikante forskelle mellem indsats- og sammenligningsgruppen på visse karakteristika. Dette er vigtigt at have in mente, når resultaterne af indsatsernes effekt på trivsel fortolkes.

Tabel 5: Frafald og svarprocenter for indsatser på 4. klasstrin i forsøgsrunde 2014

		Sammenlignings- gruppe		Ekstra dansk		Ekstra dansk + tests			
4. klasse		Antal	Andel		Antal	Andel	Antal	Andel	
Antal	Klasser	30	1	Klasser	44	1	Klasser	44	1
	Elever	632	1	Elever	993	1	Elever	921	1
Deltager ikke i dataindsamling*	Klasser	4	13 %	Klasser	5	11 %	Klasser	8	18 %
	Elever	90	14 %	Elever	97	10 %	Elever	165	18 %
Deltager ikke i tildelt indsats**	Klasser	0	0	Klasser	12	27 %	Klasser	11	25 %
	Elever	0	0	Elever	300	30 %	Elever	240	26 %
Samlet frafald	Klasser	4	13 %	Klasser	17	39 %	Klasser	19	43 %
	Elever	90	14 %	Elever	397	40 %	Elever	405	44 %
Gyldig national test	Elever	609	96 %	Elever	942	95 %	Elever	888	96 %
Gyldig SDQ	Elever	469	74 %	Elever	770	78 %	Elever	652	71 %

Note: *Eleverne er identificeret i registrene, men har ikke deltaget i dataindsamlingen, da de går på skoler, der helt har fravalgt at bidrage til forsøget. ** Har deltaget i dataindsamling og har registreret elever, men har ikke gennemført den tildelte indsats

At en stor andel af klasserne ikke har gennemført den tiltænkte indsats skyldes primært, at denne forsøgsrunde forløb samtidig med, at folkeskolereformen blev indført. Med folkeskolereformen blev der indført flere timer i en række fag på mellemtrinnet, herunder ekstra lektioner i dansk. De ekstra timer som følge af folkeskolereformen betød, at en række skoler ikke ville lægge ekstra timer oveni skemaet, som dette forsøg krævede, og derfor ikke gennemførte indsatsen efter hensigten.

I forhold til Almen Sprogforståelse, der blev afprøvet på 5. klasstrin viser nedenstående tabel, at 11 procent af skolerne i sammenligningsgruppen og 11 procent af skolerne i indsatsgruppen har undladt at

deltage i dataindsamlingen. Igen betyder dette, at gyldige outcome mål mangler for disse elever, og da eleverne i 5. klasse først aflægger obligatorisk test i læsning igen i 6. klasse, er det ikke muligt at indhente yderligere oplysninger om udfaldet for disse elever. At der er lige stor andel af skoler, der ikke deltager i dataindsamlingen i sammenlignings- og indsatsgruppen gør dog dette problem mindre.

Blandt de skoler, der deltog i forsøget, har 70 procent i indsatsgruppen og 56 procent i sammenligningsgruppen en gyldig national test. 78 procent i indsatsgruppen og 73 procent i sammenligningsgruppen har en gyldig SDQ. Også her skal det nævnes, at ikke alle elever på skoler, der har deltaget i dataindsamlingen, har gyldig SDQ. Her er det væsentligt at bemærke, at andelen, der har besvaret de nationale tests og SDQ, er lavere for sammenligningsgruppen end for indsatsgruppen. Er dette skæve frafald systematisk kan det have en betydning for fortolkningen af effekterne af Almen Sprogforståelse, da det dermed er usikkert, om forskellen mellem sammenlignings- og indsatsgruppen efter forsøget skyldes, at der i udgangspunktet er forskelle mellem de to grupper.

Tabel 6: Frafald og svarprocenter for indsats på 5. klassetrin i forsøgsrunde 2014

5. klasse		Sammenlignings- gruppe		Almen Sprogforståelse	
		Antal	Andel	Antal	Andel
Antal	Klasser	88		30	
	Elever	1927		619	
Deltager ikke i dataindsamling*	Klasser	10	11 %	3	10 %
	Elever	216	11 %	59	10 %
Deltager ikke i tildelt indsats**	Klasser	0	0 %	3	10 %
	Elever	0	0 %	62	11 %
Samlet frafald	Klasser	10	11 %	6	20 %
	Elever	216	11 %	121	20 %
Andel 6. klasse test	Elever	324	17 %	122	20 %
Andel 4. klasse test	Elever	762	40 %	310	50 %
Gyldig national test	Elever	1086	56 %	432	70 %
Gyldig SDQ	Elever	1399	73 %	480	78 %

Note: *Eleverne er identificeret i registrene, men har ikke deltaget i dataindsamlingen, da de går på skoler, der helt har fravalgt at bidrage til forsøget. ** Har deltaget i dataindsamling og har registreret elever, men har ikke gennemført den tildelte indsats

Tabel 4 og tabel 5 i bilag a viser balancen mellem elever i indsats- og sammenligningsgruppen på 5. klassetrin, der har gennemført de nationale test og SDQ. Det ses her, at der i relation til begge målinger er nogle signifikante forskelle mellem de to grupper. Det er dog væsentligt at bemærke, at forskellene på førmålingen af læsescore, som er det primære outcomemål, ikke er signifikant.

Særligt i forhold til nationale test, hvor der er forholdsvis stor forskel på andelen af klasser i henholdsvis sammenlignings- og indsatsgruppen, der ikke har deltaget i dataindsamlingen (henholdsvis 44 procent og 30 procent jf. tabel 6), er det vigtigt at undersøge om det er de børn, der har klaret sig mindre godt, der ikke har deltaget. Hvis dette er tilfældet, vil der nemlig være risiko for at overvurdere effekterne af indsatserne, fordi eleverne i indsatsgruppen dermed i udgangspunktet klarer sig bedre end eleverne i sammenligningsgruppen. Tabel 7 i bilag a viser imidlertid, at det særligt er de børn, der har klaret sig godt i førmålingerne (for dem hvor vi har førmålinger), der er sprunget fra dataindsamlingen. Det taler imod, at effekterne af indsatsen på elevernes læseevner bliver overvurderet.

Det er svært at sige noget entydigt om, hvorfor en relativ stor andel af eleverne ikke har gennemført de nationale test og SDQ. Henvendelserne til hotline-funktionen og dialogen med skolerne generelt peger på, at skolerne havde svært ved at afsætte den nødvendige tid til gennemførelse af SDQ, bl.a. da elever på 4. og 5. klassetrin kan have svært ved at svare på de stillede spørgsmål, og besvarelsen derfor bliver tidskrævende. I forhold til de nationale test kan det igen skyldes, at skolerne ikke har prioriteret at få dem gennemført pga. generel travlhed på skolerne, eller at de ikke har ønsket at gennemføre testene, selvom det var en del af forsøget. En mulig barriere kan her være, at skolerne allerede har brugt deres frivillige test, eller at skolerne har et andet årshjul, hvad angår tidspunkter for afvikling af de frivillige nationale test.

4. Effekter af indsatser i 2013

Indeværende afsnit præsenterer først effekterne af de indsatser, der blev afprøvet i 2013 på elevernes faglige resultater og trivsel. Efterfølgende præsenteres effekterne af de indsatser, som blevet afprøvet i 2014. Resultaterne er baseret på en analysemodel, der sammenligner faglige resultater og trivsel for eleverne i indsatsgrupperne med det tilsvarende for elever i sammenligningsgruppen. Samtidig tager analysemodellen højde for førmålinger af outcomes såsom tidligere læsetests, da det øger præcisionen af estimaterne og tager højde for de mindre ubalancer, der måtte være i udgangspunktet på enkelte variable (jf. bilag a). Der er endvidere taget højde for, at alle elever inden for samme klasse har fået samme indsats ved at anvende klyngekorrigerede standardfejl. Analysemodellen er beskrevet nærmere i bilag a. Alle resultater er fremstillet grafisk og findes i tabeller i bilag a.

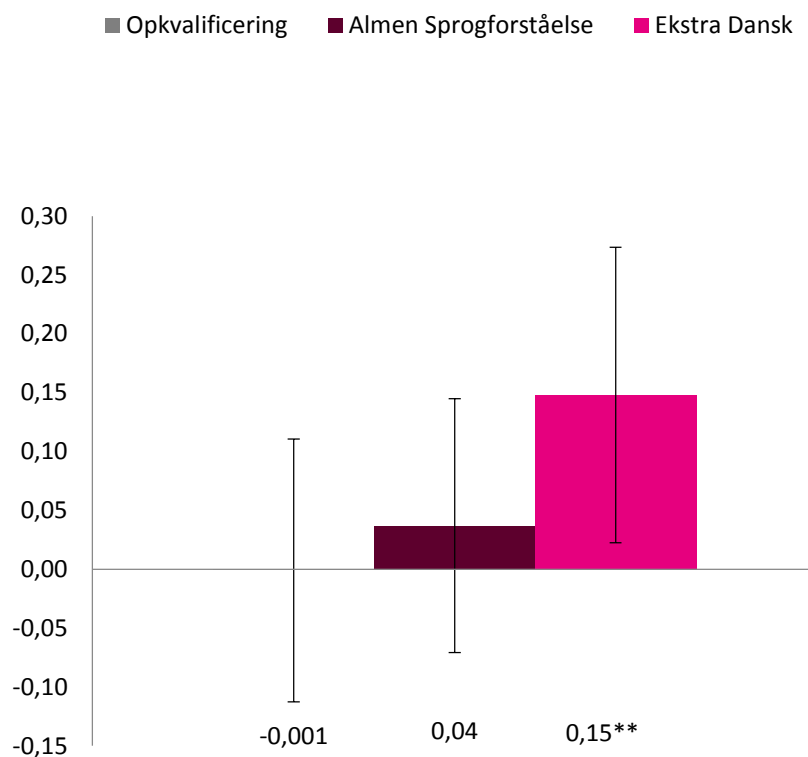
Stjernerne efter effektstørrelserne markerer, om det er meget usandsynligt, at forskellen mellem den pågældende indsatsgruppe og sammenligningsgruppen, og dermed effekten af indsatsen, skyldes tilfældige forskelle mellem grupperne. Tre stjerner markerer, at der er mindre end 1 procents sandsynlighed for at finde den pågældende effekt af en indsats, hvis den i virkeligheden bare skyldtes tilfældigheder. To stjerner markerer, at sandsynligheden er mindre end 5 procent, mens én stjerne markerer, at sandsynligheden er mindre end 10 procent. Des flere stjerner en effekt har, des mindre sandsynlighed er der altså for, at effekten blot skyldes en tilfældighed.

Stregerne inden i søjlerne markerer 95%-konfidensintervaller. De indikerer, at indsatsernes egentlige effekt, som vi estimerer, ligger inden for det område stregerne dækker over med 95 procents sandsynlighed.

4.1 Faglige resultater i dansk

Figur 3 viser effekterne af de tre indsatser, der blev afprøvet i 2013, på elevernes resultater i de nationale test i dansk. Den grå søjle viser effekten af Opkvalificering, mens den mørkerøde søjle viser effekterne af Almen Sprogforståelse, og den lyserøde viser effekten af Ekstra dansk. Som beskrevet ovenfor har det grundet frafald i forhold til den frivillige test i matematik ikke været muligt at undersøge indsatsernes effekt på matematiktesten. Derfor fokuseres der i det følgende udelukkende på elevernes faglige resultater i dansk.

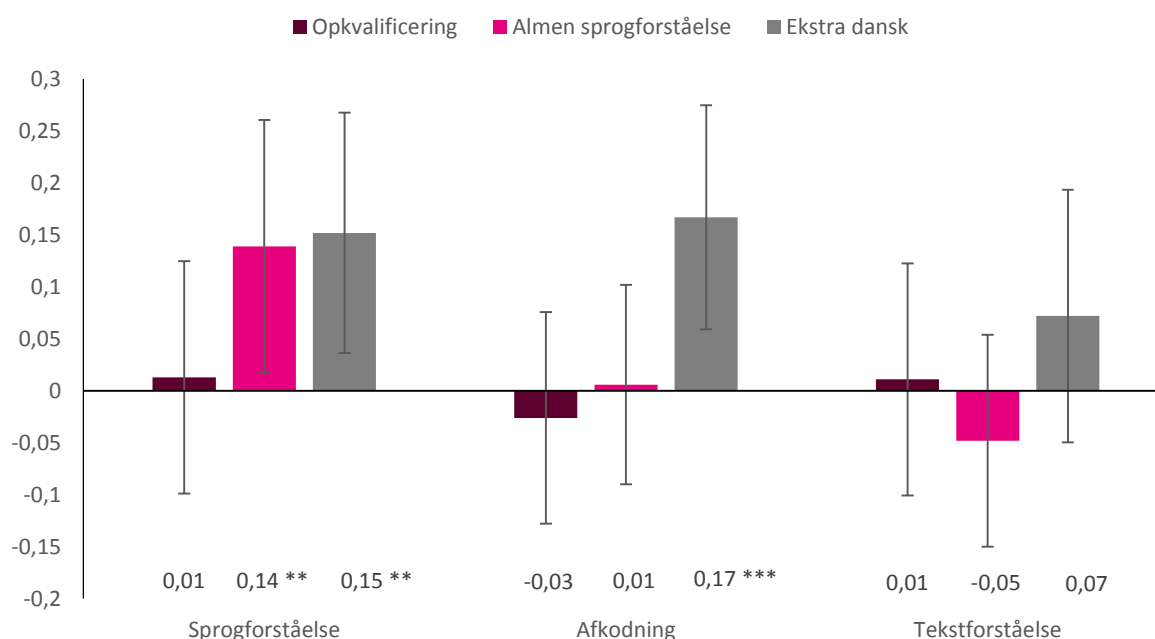
Figur 3: Effekter af indsatserne i 2013 på læsescore

Som det kan aflæses, har ekstra undervisningstid i form af indsatsen Ekstra dansk store og statistisk signifikante effekter på elevernes læsefærdigheder. Som figuren viser, er der således en effekt af indsatsen på 0,15 af en standardafvigelse på elevernes læsefærdigheder. Det betyder konkret, at elever, der har modtaget Ekstra dansk gennemsnitligt scorer højere på læsescoren sammenlignet med gruppen af elever, der ikke har modtaget nogen indsats.

Der er ikke en statistisk signifikant effekt af de resterende to indsatser. I det følgende vil det dog vise sig, at indsatsen Almen Sprogforståelse også lader til at have påvirket elevernes resultater i læsetesten. Denne indsats har imidlertid haft mere heterogene effekter for forskellige elevgrupper, samt på forskellige underdimensioner af læsetesten, hvilket, som ovenstående figur viser, fører til en gennemsnitlig effekt, der ikke er statistisk forskellig fra nul.

Figur 4: Effekter af indsatser i 2013 på underdimensioner af læsetesten

Figur 4 viser effekten af de tre indsatser, der blev afprøvet i 2013 på de tre forskellige dimensioner af den nationale test i læsning: Sprogforståelse, Afkodning og Tekstforståelse. Til trods for, at den gennemsnitlige effekt af Almen Sprogforståelse på læsetesten i sin helhed ikke er statistisk signifikant, viser ovenstående figur 4, at Almen Sprogforståelse faktisk har en statistisk signifikant effekt på 0,14 på profilområdet Sprogforståelse. Dette er højst sandsynligt en refleksion af, at Almen Sprogforståelse er et meget veldefineret undervisningsforløb, der netop har til formål at øge elevernes sprogforståelse.

I forhold til Ekstra dansk, viser Figur 4, at der er positive effekter på alle tre dimensioner af læsetesten. Effekterne er dog størst – og kun statistisk signifikante – for dimensionerne Sprogforståelse og Afkodning. For profilområdet Sprogforståelse er effekten af Ekstra dansk på 0,15, med et signifikansniveau på fem procent, mens den for profilområdet Afkodning er på 0,17 og signifikant på 1 procentniveauet.

En sammenligning mellem resultaterne for Almen Sprogforståelse og Ekstra dansk indikerer, at Ekstra undervisningstid i dansk uden nogen specielle instrukser øger elevernes læsefærdigheder bredt set, mens det mere målrettede og strukturerede forløb Almen Sprogforståelse udelukkende øger den dimension af læsefærdighederne, der kaldes sprogforståelse. Som forventet ud fra figur 4 er de estimerede effekter af Opkvalificering tæt på nul på alle dimensioner af læsetesten, samt statistisk insignifikante. Derfor er effekterne af Opkvalificering på elevernes score i læsetesten ikke beskrevet yderligere i det følgende.

4.2 Faglige resultater i dansk for forskellige elevgrupper

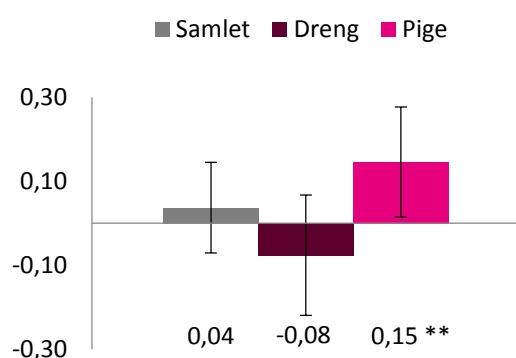
For at undersøge hvordan indsatserne, der blev afprøvet i 2013, påvirker forskellige elevgrupper, illustrerer de nedenstående figurer effekterne af Almen Sprogforståelse og Ekstra dansk opdelt på køn, oprindelsesland og forældres uddannelsesbaggrund.³

³ Der bruges registerdata for elevernes oprindelsesland. Spørgeskema-data for om eleverne er tosprogede har relativt lave og uens svarprocenter som beskrevet under afsnit 3.3 og benyttes derfor ikke. Selvom indvandrerbaggrund og tosprogethed ikke er det samme, vil der dog være en statistisk tæt sammenhæng mellem de to.

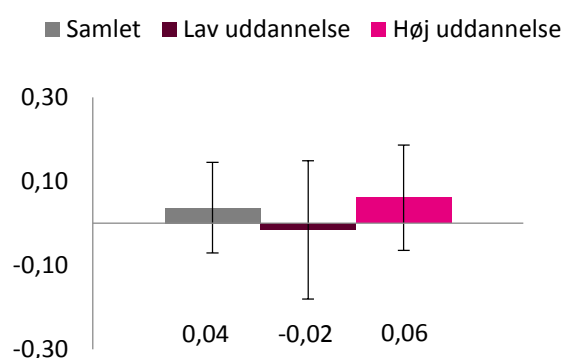
Effekter af Almen Sprogforståelse for forskellige elevgrupper

Figur 5 - 7 viser effekterne af Almen Sprogforståelse for forskellige elevgrupper. Til trods for, at Almen Sprogforståelse ikke gennemsnitligt har en effekt, der er statistisk signifikant fra nul, viser Figur 5, at Almen Sprogforståelse rent faktisk har haft en effekt på læsescoren for visse grupper af elever. Således ses det, at pigerne har en positiv og statistisk signifikant effekt af indsatsen. Desuden ses der en tendens til, at effekterne er større for elever med vestlig baggrund og elever med højtuddannede forældre, omend denne effekt ikke er statistisk signifikant.

Figur 5: Effekter af Almen Sprogforståelse på læsescore, opdelt på køn og samlet set

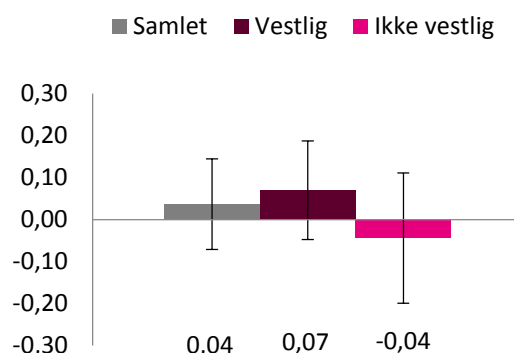

Figur 6: Effekter af Almen Sprogforståelse på læsescore, opdelt på forældres uddannelse og samlet set

At der ses en tendens til, at indsætterne har en positiv effekt for piger og børn med højtudannede forældre, er i god overensstemmelse med konklusionerne, der blev lavet i forbindelse med casebesøg på udvalgte skoler i efteråret 2013 (se bilag c). Her vurderede lærerne, at niveauet i materialet i Almen Sprogforståelse var en udfordring for en vellykket gennemførelse af undervisningen. Især den svageste del af eleverne – og dermed ofte mange tosprogede elever – havde problemer med at læse mange af teksterne, og nogle af opgavetyperne var for svære for dem. Det gjorde sig især gældende i klasser med mange eller udelukkende tosprogede elever. Det vil derfor give god mening, at indsatsen virker bedst for de relativt stærke elever, som typisk vil være pigerne og elever med vestlig baggrund. Som nævnt indledningsvist blev indsatsen af denne grund ændret på tre måder, da den efterfølgende skulle afprøves i 2014. Dels blev den afprøvet på 5. i stedet for 4. klassetrin, dels blev der udarbejdet nogle nemmere versioner af teksterne, som indgik i forløbet, og dels blev indsatsen suppleret med månedlige progressionsmålinger. Alle tre tiltag havde til formål at sikre, at indsatsen også havde positive effekter for de mindre stærke børn.

Figur 7: Effekter af Almen Sprogforståelse på læsescore, opdelt på oprindelsesland og samlet set

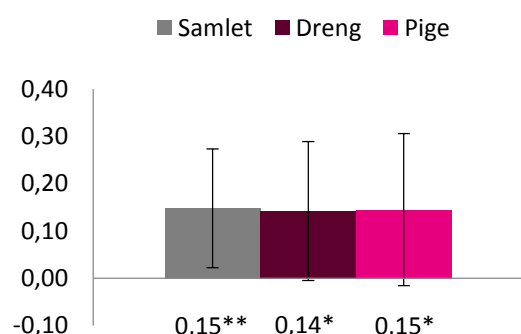
Figur 7 viser effekterne af Almen Sprogforståelse i forhold til oprindelsesland. Som det ses, er der hverken signifikante effekter for elever med vestlig oprindelse eller for elever med ikke vestlig oprindelse. Når indsatsen ikke har virket for disse elever, som programmet ellers sigter på at hjælpe, er det interessant at undersøge, om skolerne reelt set har implementeret Almen Sprogforståelse efter hensigten. Som det fremgår af bilag b (figur 13), så har langt hovedparten af skolerne efterlevet kravet om fire lektioner om ugen.

Endvidere er det interessant at sætte fokus på, hvordan lærerne selv oplever, at Almen Sprogforståelse har påvirket de tosprogede elever. Gennem casestudierne (se bilag c, s. 10-11) kom det frem, at lærerne generelt har været meget glade for undervisningsmaterialet, men de har også peget på, at materialet ikke var differentieret nok i forhold til elevernes forskellige niveauer. Lærerne vurderer derfor, at selvom både de dygtige elever og de tosprogede elever i klassen er interesserede og motiverede for undervisningen, har de dygtige elever et større udbytte af indsatsen. Nogle lærere har derfor vurderet materialet som uegnet i forhold til målgruppen af tosprogede elever. Også spørgeskemaundersøgelserne viser, at lærerne generelt var positive over for undervisningsforløbet. Modsat casestudierne viser spørgeskemaundersøgelsen imidlertid, at 83 procent af lærerne vurderede, at de tosprogede elever profiterede af undervisningsforløbet.

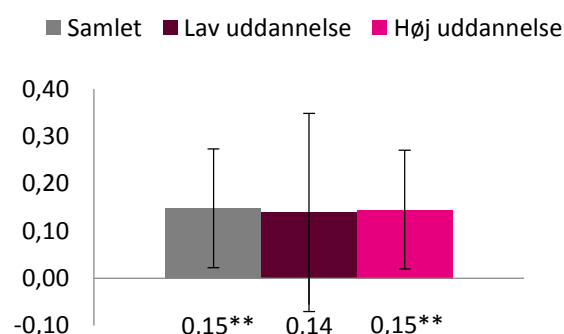
Effekter af Ekstra dansk på forskellige elevgrupper

Som illustreret ovenfor har Ekstra dansk samlet set en stor, positiv og signifikant effekt på elevernes læsescore. Figur 8-10 viser effekterne af Ekstra dansk for forskellige elevgrupper. Figureerne viser samlet set, at Ekstra dansk virker mere bredt på elever med forskellige karakteristika – i modsætning til Almen Sprogforståelse, der har meget blandede effekter på de forskellige elevgrupper. Effekterne af Ekstra dansk lader således, som det ses på Figur 8, til at være af nogenlunde samme størrelsesorden for drenge og piger, og begge er signifikante på 10-procentsniveauet. Ligeledes er der ikke en markant forskel på effekterne for elever med forældre med forskelligt uddannelsesniveau. Effekten er dog udelukkende statistisk signifikant for elever med forældre, der har et højt uddannelsesniveau.

Figur 8: Effekt af Ekstra Dansk på læsescore, opdelt på køn og samlet set

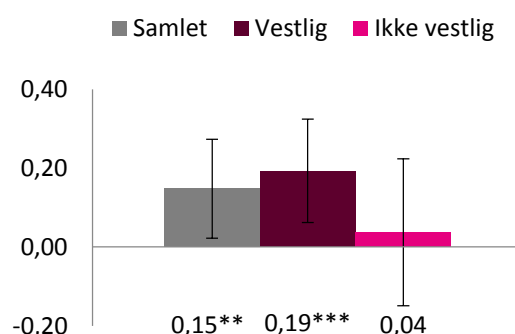

Figur 9: Effekter af Ekstra dansk på læsescore, opdelt på forældres uddannelse og samlet set

Som det ses på Figur 10, har Ekstra dansk endvidere en stor og signifikant effekt på 0,19 for elever med vestlig oprindelse, som er signifikant på 1 procentniveauet. Ligesom ved Almen Sprogforståelse lader det imidlertid ikke til, at Ekstra dansk har haft en effekt for elever med ikke-vestlig oprindelse.

Figur 10: Effekter af Ekstra dansk på læsescore, opdelt på oprindelsesland og samlet set

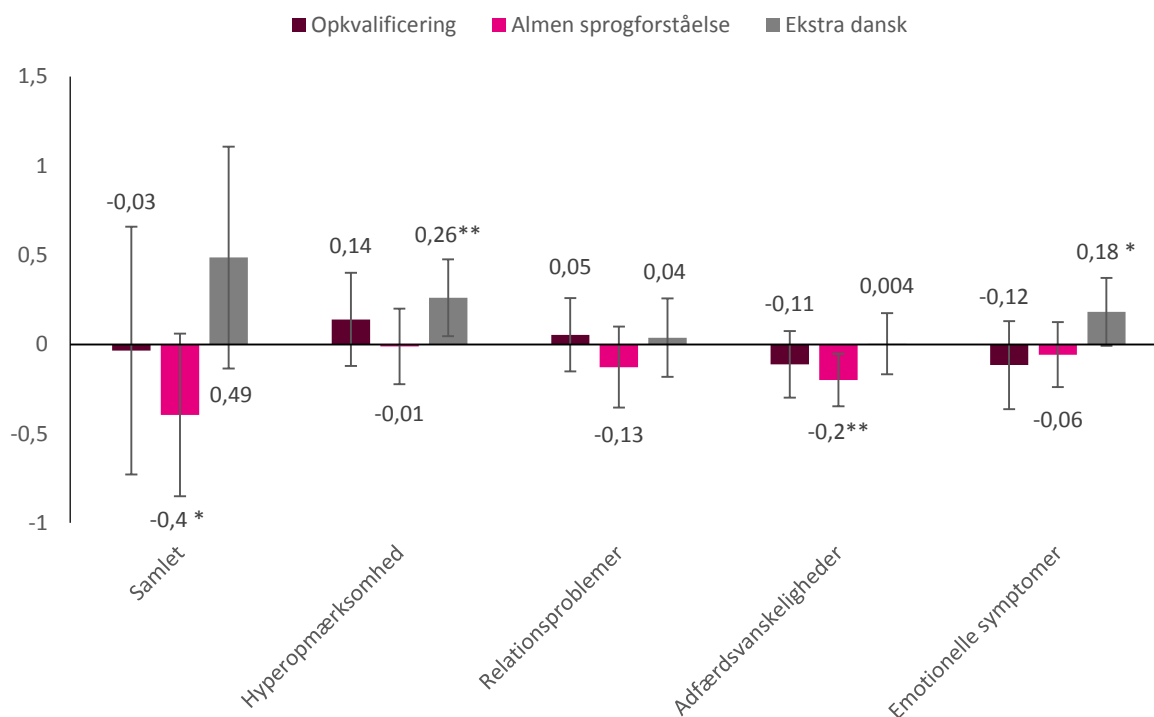
Her er det igen relevant at sætte fokus på, om indsatsen er blevet implementeret efter hensigten, når nu der ikke er positive effekter for den elevgruppe, indsatsen var tiltænkt, men derimod er positive effekter for andre elevgrupper. Erfaringerne fra casebesøgene (se bilag c, s. 8) på udvalgte indsatskoler viser, at indsatstimerne i høj grad har ligget i forlængelse af den undervisningsplan, som ellers ville være gennemført i klassernes øvrige dansktimer. De ekstra timer er således blevet slået sammen til en samlet pulje af dansktimer, hvor det ikke er muligt at skelne indsatstimer fra normale dansktimer. Lærerne uddyber, at de har arbejdet med emner som de alligevel ville have beskæftiget sig med uanset forsøget. Eleverne har altså primært fået mere af det samme, hvilket ikke nødvendigvis betyder undervisning, der særligt tilgodeser tosprogede elever.

4.3 Effekter af indsatser på elevernes trivsel

I indeværende afsnit præsenteres effekterne af de tre indsatser på elevernes trivsel. I og med, at der er forskelle i deltagelsesprocenten i eftersurveyet på tværs af indsats- og sammenligningsgrupper, jævnfør afsnit 3.3, er det vigtigt at holde i tankerne, at de estimerede effekter til dels kan afspejle disse forskelle i frafald.

Figur 11 viser effekterne af indsatserne på de samlede adfærdsmæssige vanskeligheder og på hver af underdimensionerne. Grafen viser om indsatserne øger de adfærdsmæssige vanskeligheder (en negativ effekt indikerer omvendt, at trivslen er øget).

Figur 11: Effekter af indsatser i 2013 på adfærdsmæssige vanskeligheder

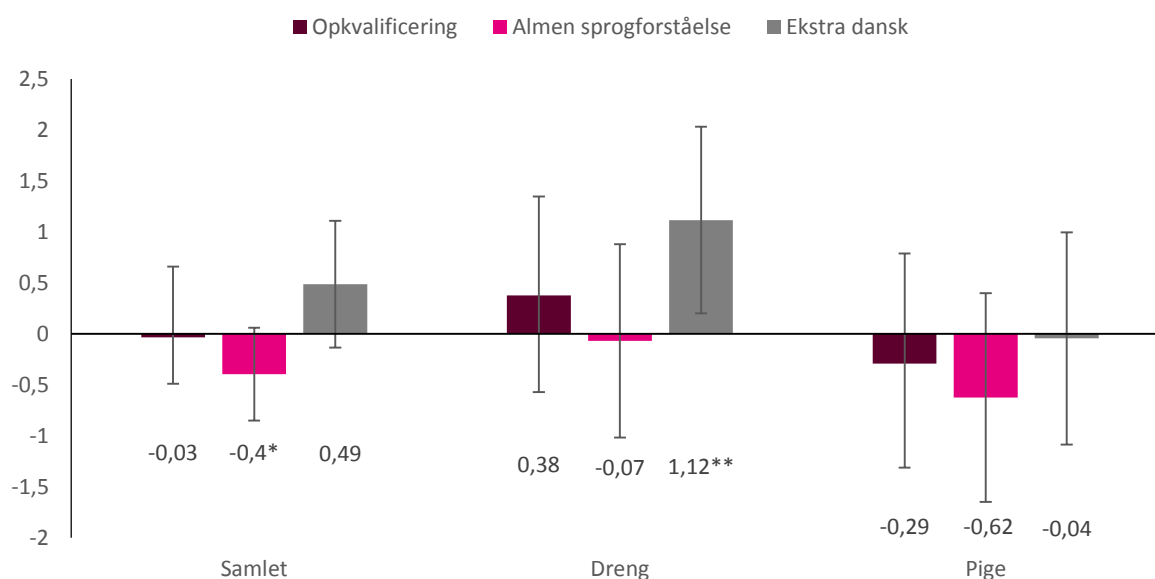
Note: I den officielle brug af disse mål for adfærdsmæssige vanskeligheder går skalaerne for hver dimension (hyperopmærksomhed, relationsproblemer etc.) fra 0 til 10, mens den samlede skala går fra 0 til 40. Derfor ser det i figuren ud til, at effekterne på den samlede skala er større end gennemsnittet af de dimensioner som den samlede skala er en sammenfatning af.

Figuren viser en tendens til, at Almen Sprogforståelse har en gavnlig effekt på elevernes trivsel. Således ser det ud til, at elevernes adfærdsmæssige vanskeligheder samlet mindskes med en effektstørrelse på 0,4. Når der kigges på de fire underdimensioner af adfærdsmæssige vanskeligheder ses det, at det kun er dimensionen adfærdsvanskeligheder, der er statistisk signifikant.

Endvidere viser Figur 11, at Ekstra dansk øger elevers adfærdsmæssige vanskeligheder i relation til hyperopmærksomhed. Samme tendens ses i forhold til dimensionen emotionelle symptomer, som også både øges og er statistisk signifikant, om end effektstørrelsen er mindre sammenlignet med hyperopmærksomhed og signifikansniveauet er lavere.

Figur 12 viser effekten af de tre indsatser på adfærdsmæssige vanskeligheder opdelt på køn. Som det ses, er det udelukkende i relation til Ekstra dansk, at der er en signifikant effekt på elevernes adfærdsmæssige vanskeligheder, når det analyseres i forhold til køn. Her ses det således, at drenge der har modtaget indsatsen, har en signifikant højere grad af adfærdsmæssige vanskeligheder.

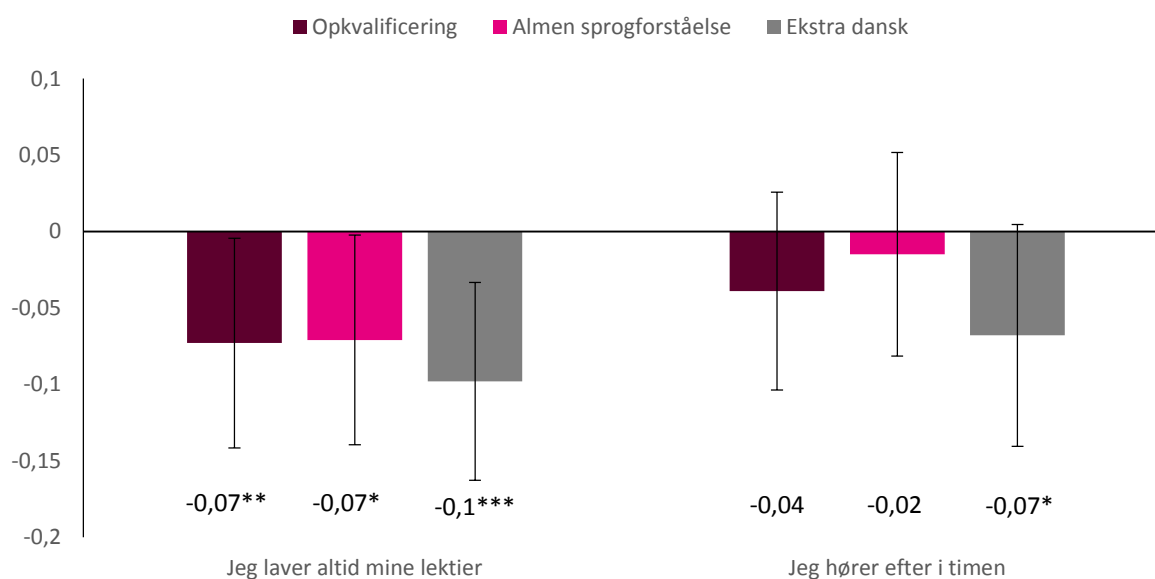
Figur 12: Effekter af indsatser i 2013 på adfærdsmæssige vanskeligheder, opdelt på køn og samlet set

4.4 Effekter af indsatser på elevernes arbejdsindsats og motivation

Nedenstående graf viser effekten af de tre indsatser, der blev afprøvet i 2013, på elevernes arbejdsindsats. Arbejdsindsatsen er målt ved, hvorvidt eleverne altid laver deres lektier, og hvorvidt de hører efter i timerne. Alle tre indsatser har en negativ effekt på, om eleverne laver lektier, mens Ekstra dansk har en negativ effekt på, om eleverne hører efter i timerne.

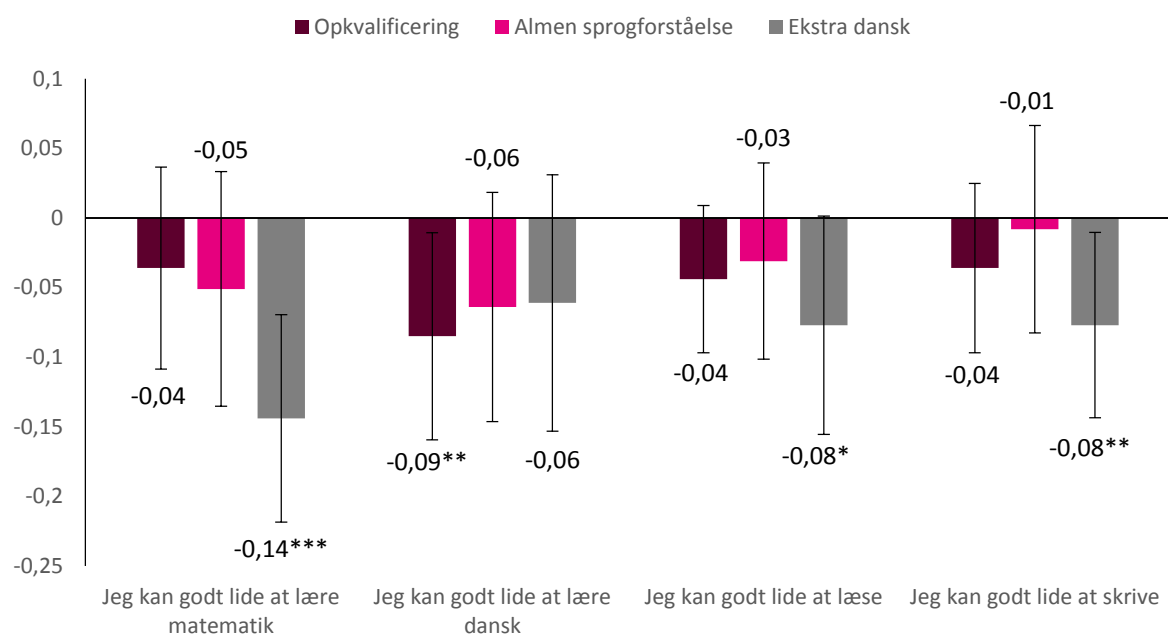
Figur 13: Effekter af indsatser i 2013 på arbejdsindsats

Figur 14 viser effekten af de tre indsætter på elevernes motivation. Ekstra dansk påvirker eleverne således, at de i mindre grad kan lide at lære matematik, samt i mindre grad kan lide at læse og skrive. Opkvalificering har den effekt på eleverne, at de i mindre grad kan lide at lære dansk.

Som nævnt er svarprocenterne i indsats- og sammenligningsgrupperne forskellige, så noget af den observerede forskel mellem indsats- og sammenligningsgrupperne i trivsel, arbejdsindsats og motivation kan muligvis skyldes, at elever i sammenligningsgruppen med lav arbejdsindsats og lav motivation har undladt at svare på spørgeskemaet.

Figur 14: Effekter af indsætter i 2013 på motivation

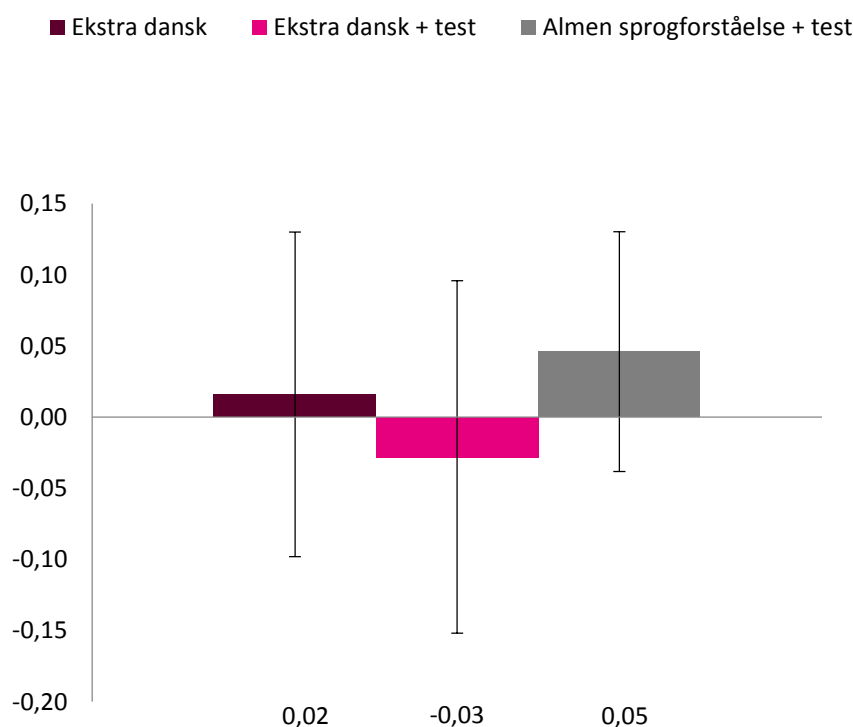
5. Effekter af indsatser i 2014

I dette afsnit præsenteres effekterne af de tre indsatser, Ekstra dansk (4. klasse), Ekstra dansk med tests (4. klasse) og Almen Sprogforståelse (5. klasse), der blev afprøvet i forsøgsrunden i 2014.

5.1 Faglige resultater i dansk

Figur 15 viser effekterne af de tre indsatser, der blev afprøvet i 2014, på de faglige resultater i dansk⁴. Som det ses, er der ingen signifikant effekt for den samlede elevgruppe på den samlede læsescore i forhold til nogen af indsatserne. Samtidig skal det bemærkes, at effektstørrelsen på de to indsatser, der blev afprøvet på 4. klassetrin (Ekstra dansk og Ekstra dansk med tests) er forholdsvis små, mens konfidensintervallet på 95 procent er forholdsvis stort. Det indikerer, at der er statistisk usikkerhed forbundet med effektstørrelserne. Den lille effektstørrelse og den store usikkerhed hænger sandsynligvis sammen med det store frafald, der har været i relation til de to indsatser som beskrevet ovenfor. I forhold til Almen Sprogforståelse er effektstørrelsen for den samlede elevgruppe på læsescore en anelse større og samtidig er konfidensintervallet – og dermed usikkerheden forbundet med estimatet – mindre. I det følgende vil det dog vise sig, at der for visse elevgrupper er en statistisk signifikant effekt af Almen Sprogforståelse på læsescoren. Dette er ikke tilfældet for de to andre indsatser, hvorfor de ikke er fremstillet yderligere i forhold til læsescoren.

Figur 15: Effekter af indsatserne i 2014 på læsescore

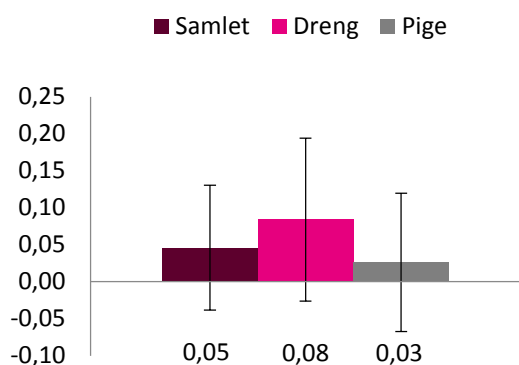

⁴ Alle analyser på 5. klassetrin er kørt både med alle deltagende elever, samt udelukkende med de elever på skoler, hvor der reelt er randomiseret mellem indsats- og sammenligningsgruppen på 5. klassetrin i 2014. Analyserne giver de samme resultater.

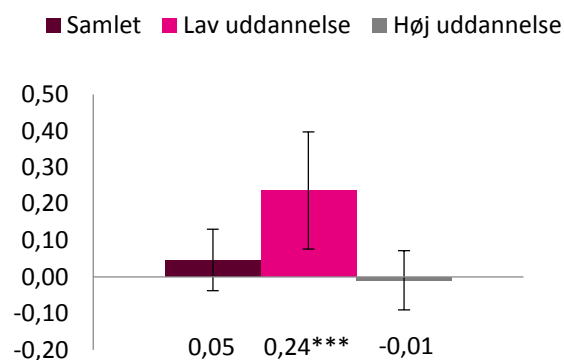
5.2 Faglige resultater i dansk for forskellige elevgrupper

Figur 16-18 viser effekterne af Almen Sprogforståelse med tests på læsescoren for forskellige elevgrupper. Som det ses, er der for elever, der har forældre med lav uddannelse en stor og signifikant (1-procentsniveauet) effekt af Almen Sprogforståelse. Der er ikke en signifikant effekt for de resterende elevgrupper.

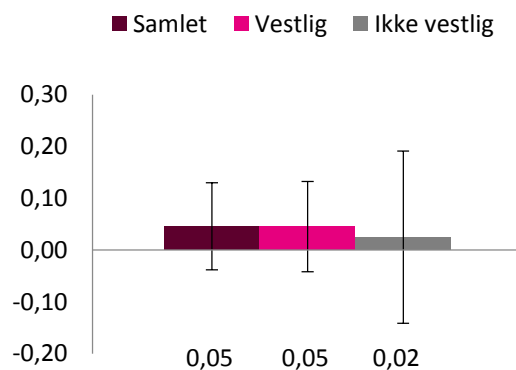
Figur 16: Effekt af Almen Sprogforståelse med test på læsescore, opdelt på køn og samlet set

Figur 17: Effekt af Almen Sprogforståelse med test på læsescore, opdelt på forældres uddannelse og samlet set

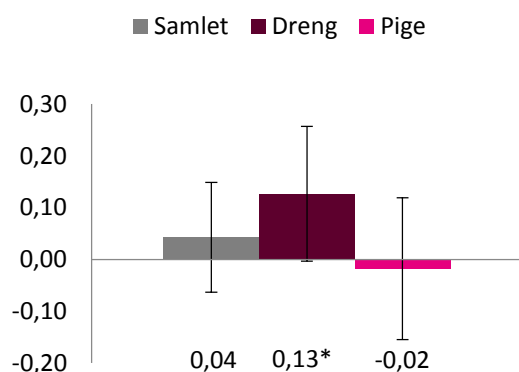

Figur 18: Effekter af Almen Sprogforståelse med test på læsescore, opdelt på oprindelsesland og samlet set

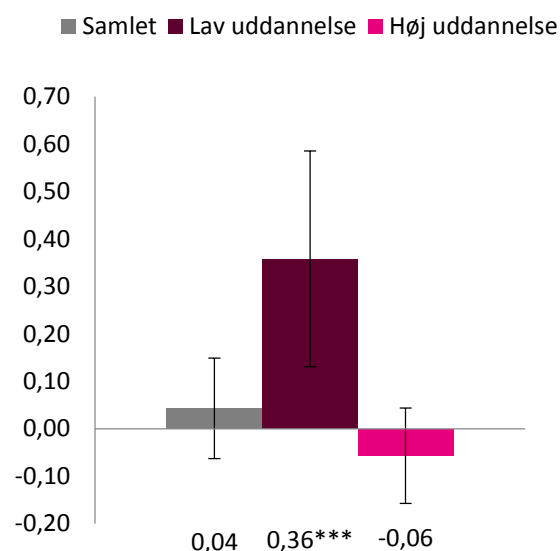

Som i 2013 er effekten af Almen Sprogforståelse på læsescore primært drevet af, at Almen Sprogforståelse påvirker den underdimension af læsescoren, som kaldes Sprogforståelse. Figur 19-21 viser effekten af Almen Sprogforståelse på underdimensionen Sprogforståelse samlet set for alle elever og opdelt på forskellige elevgrupper. Som det ses på Figur 19, har Almen Sprogforståelse en signifikant effekt på 0,13 på Sprogforståelse for drenge. Samtidig ses det på Figur 20, at der - i tråd med ovenfor - er en stor statistisk signifikant effekt på 0,36 for elever med lavtuddannede forældre. Der synes ikke at være nogen signifikant effekt for piger, elever med højtuddannede forældre eller for hverken elever med vestlig eller ikke vestlig oprindelse.

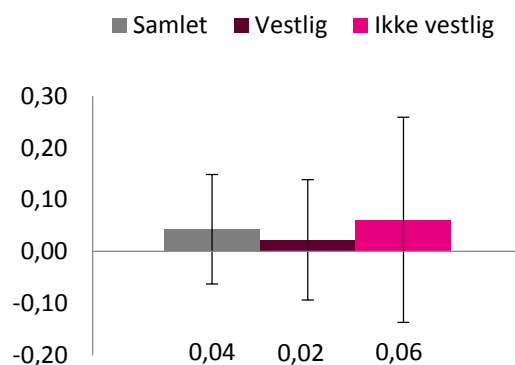
Figur 19: Effekter af Almen Sprogforståelse på profilområdet Sprogforståelse (læsetest) opdelt på køn og samlet set

Figur 20: Effekter af Almen Sprogforståelse på profilområdet sprogforståelse (læsetest) opdelt på forældres udd. og samlet set

Figur 21: Effekter af Almen Sprogforståelse på profilområdet Sprogforståelse (læsetest), opdelt på oprindelsesland og samlet

Igen er det vigtigt at tage de ovennævnte problematikker omkring de forskellige svarprocenter mellem indsats- og sammenligningsgruppe i forhold til de nationale test i betragtning, når disse effektstørrelser fortolkes. Det vurderes, at frafaldet formentlig trækker i retning af at undervurdere effekten, men det kan ikke siges med sikkerhed.

Af spørgeskemaerne fremgår det, at hovedparten af lærerne enten er meget enige eller enige i, at timerne i Almen Sprogforståelse har været udbytterige for klassen som helhed (se bilag b, figur 42). Herudover svarer lærerne generelt, at de oplever, at både elever der har dansk som modersmål, de tosprogede elever, de fagligt dygtigste elever og de fagligt svageste elever har haft udbytte af forløbet.

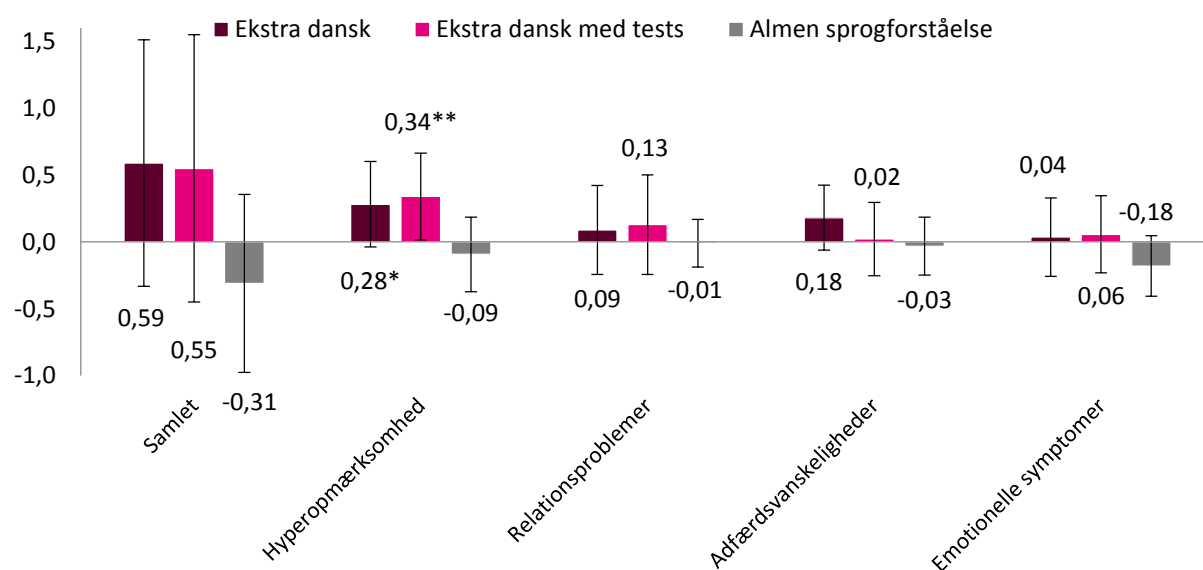
Hver tiende lærer (9 procent) har imidlertid angivet, at de er meget uenige i, at de fagligt dygtigste elever, samt klassen som helhed har haft udbytte af timerne i Almen Sprogforståelse.

Tages der udgangspunkt i lærernes anvendelse af læsetestene i undervisningen fremgår det af spørgeskemaerne, at ca. en tredjedel af lærerne anvender testene til at differentiere aktiviteter og undervisningen (se bilag c, figur 34). Det vil sige, at en del af lærerne har fået et redskab til at tilpasse undervisningen til elevernes niveau. Lærerne vurderer desuden (se bilag c, figur 35), at læsescreeningerne har givet dem bedre forståelse for elevernes læsefærdigheder (44 procent er helt enige eller enige, mens 40 procent er hverken enige eller uenige). Det kunne være en del af forklaringen på, hvorfor indsatsen også har en effekt på elever med forældre med lav uddannelse i 2014.

5.3 Effekter af indsatser på elevernes trivsel

I dette afsnit præsenteres effekterne af de tre indsatser, der blev afprøvet i 2014, på elevernes trivsel. I og med, at der er forskelle i deltagelsesprocenten i SDQ på tværs af indsats- og sammenligningsgrupper på både 4. og 5. klassetrin, er det vigtigt at være opmærksom på, at de estimerede effekter til dels kan afspejle forskelle mellem de to grupper i udgangspunktet.

Figur 22: Effekter af indsatser i 2014 på adfærdsmæssige vanskeligheder

Note: I den officielle brug af disse mål for adfærdsmæssige vanskeligheder går skalaerne for hver dimension (hyperopmærksomhed, relationsproblemer etc.) fra 0 til 10, mens den samlede skala går fra 0 til 40. Derfor ser det i figuren ud til, at effekterne på den samlede skala er større end gennemsnittet af de dimensioner som den samlede skala er en sammenfatning af.

Figur 22 viser, at de to indsatser, der blev afprøvet på 4. klassetrin, Ekstra dansk og Ekstra dansk med tests, har en tendens til at øge elevernes adfærdsmæssige vanskeligheder, om end effekten ikke er statistisk signifikant. Det betyder konkret, at eleverne i indsatsgruppen har større adfærdsmæssige vanskeligheder end eleverne i sammenligningsgruppen, hvilket potentielt skyldes, at de har modtaget indsatserne. Det ses endvidere, at effekten af de to indsatser på 4. klassetrin på adfærdsmæssige vanskeligheder primært er drevet af, at der er forholdsvis store, og signifikante, effekter af de to indsatser

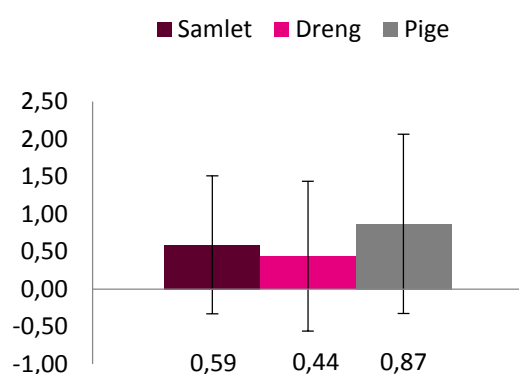
på underdimensionen hyperopmærksomhed. Ingen af de andre underdimensioner er statistisk signifikante.

Indsatsen, der blev afprøvet på 5. klassetrin, Almen Sprogforståelse, synes omvendt at reducere elevernes gennemsnitlige adfærdsmæssige vanskeligheder, selvom forskellen ikke er signifikant. Ingen af underdimensionerne af adfærdsmæssige vanskeligheder er signifikante for Almen Sprogforståelse.

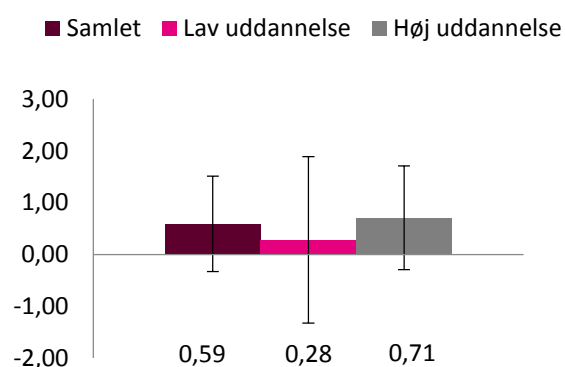
Effekter af indsatser på elevernes trivsel for forskellige elevgrupper

I det nedenstående præsenteres effekterne af de tre indsatser på elevernes adfærdsmæssige vanskeligheder for forskellige elevgrupper. Figur 23 – 25 viser effekten af Ekstra dansk for forskellige elevgrupper. Som det ses, er det udelukkende for elever med ikke-vestlig oprindelse, at der er en statistisk signifikant effekt. Dette indikerer, at elever med ikke-vestlig oprindelse, og som har modtaget Ekstra dansk, har en højere grad af adfærdsmæssige vanskeligheder sammenholdt med tilsvarende elever i sammenligningsgruppen

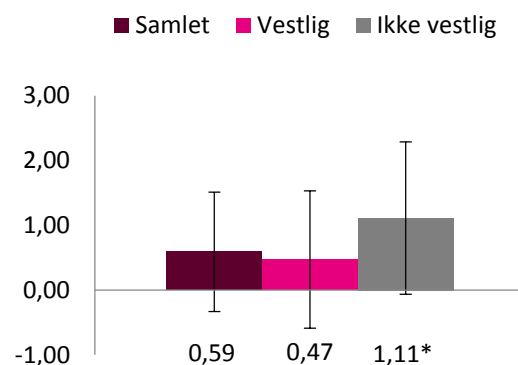
Figur 23: Effekter af Ekstra dansk på adfærdsmæssige vanskeligheder, opdelt på køn og samlet set

Figur 24: Effekter af Ekstra dansk på adfærdsmæssige vanskeligheder, opdelt på forældres udd. og samlet set

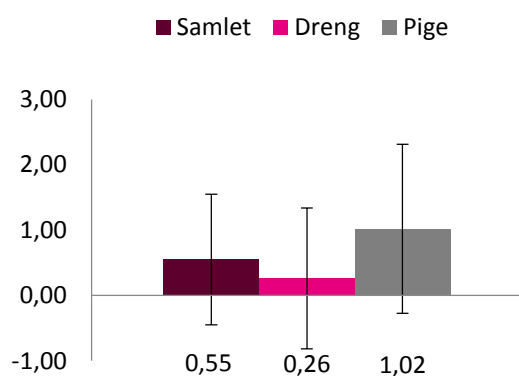

Figur 25: Effekter af Ekstra dansk på adfærdsmæssige vanskeligheder, opdelt på oprindelsesland og samlet set

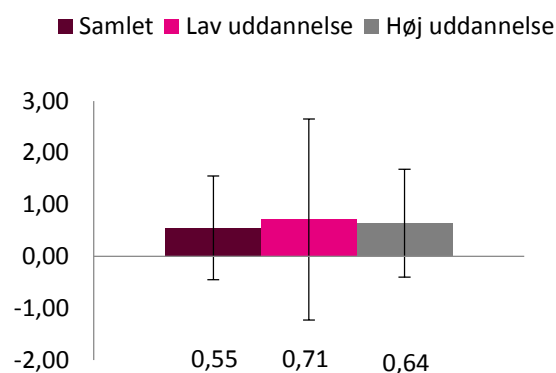

Figur 26-28 viser effekten af Ekstra dansk med tests på elevernes adfærdsmæssige vanskeligheder for forskellige elevgrupper. Som det ses, har indsatsen Ekstra dansk med tests en signifikant effekt i forhold til adfærdsmæssige vanskeligheder for elever med ikke-vestlig oprindelse. Her peger resultaterne i retning af, at disse elever i indsatsgruppen har en større grad af adfærdsmæssige vanskeligheder sammenlignet med sammenligningsgruppen.

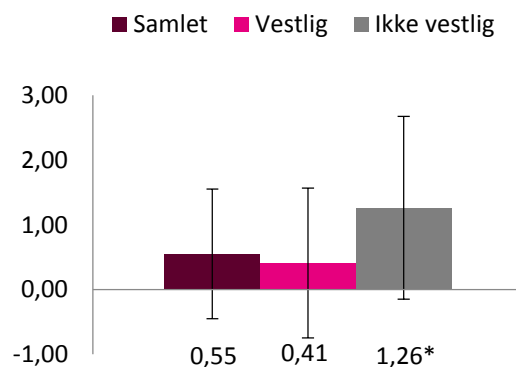
Figur 26: Effekter af Ekstra dansk med test på adfærdsmæssige vanskeligheder, opdelt på køn og samlet set

Figur 27: Effekter af Ekstra dansk med test på adfærdsmæssige vanskeligheder, opdelt på forældres uddannelse og samlet set

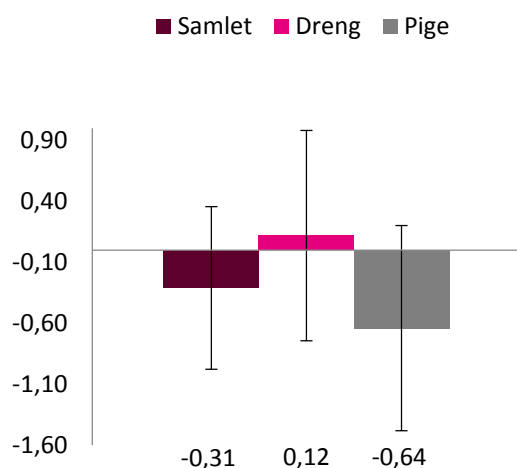

Figur 28: Effekter af Ekstra dansk med test på adfærdsmæssige vanskeligheder opdelt på oprindelsesland og samlet set

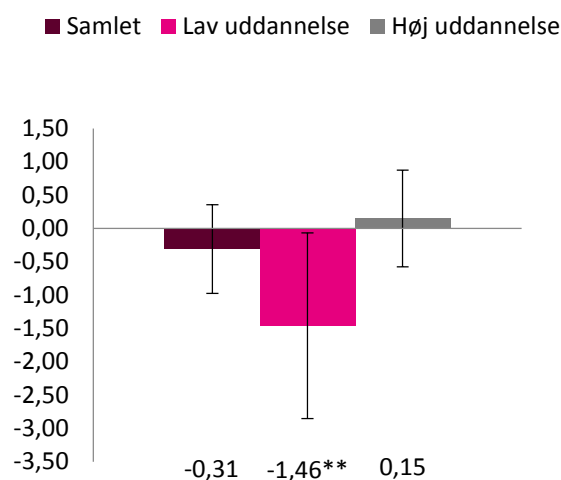

Figur 29-31 viser effekterne af Almen Sprogforståelse på elevernes adfærdsmæssige vanskeligheder fordelt på forskellige elevgrupper. For flere subgrupper er den estimerede effekt forholdsvis stor. Dette gælder piger, elever med ikke-vestlig oprindelse og børn med forældre, der har lav uddannelse. Effekten er dog kun signifikant for den sidste gruppe. Det betyder konkret, at eleverne der har modtaget indsatsen Almen Sprogforståelse, og som har forældre med lav uddannelse, har tendens til en *lavere* grad af adfærdsmæssige vanskeligheder sammenlignet med den tilsvarende elevgruppe, der ikke har modtaget indsatsen.

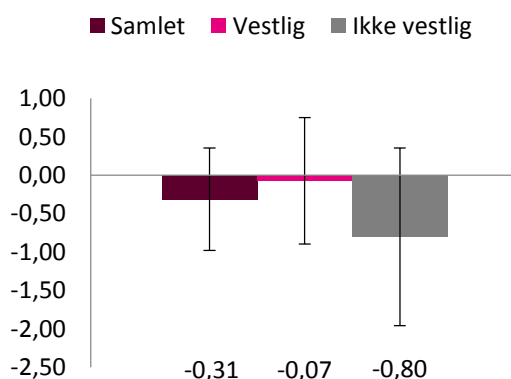
Figur 29: Effekter af Almen Sprogforståelse på adfærdsmæssige vanskeligheder opdelt på køn og samlet set

Figur 30: Effekter af Almen Sprogforståelse på adfærdsmæssige vanskeligheder opdelt på forældres uddannelse og samlet set

Figur 31: Effekter af Almen Sprogforståelse på adfærdsmæssige vanskeligheder opdelt på oprindelsesland og samlet set

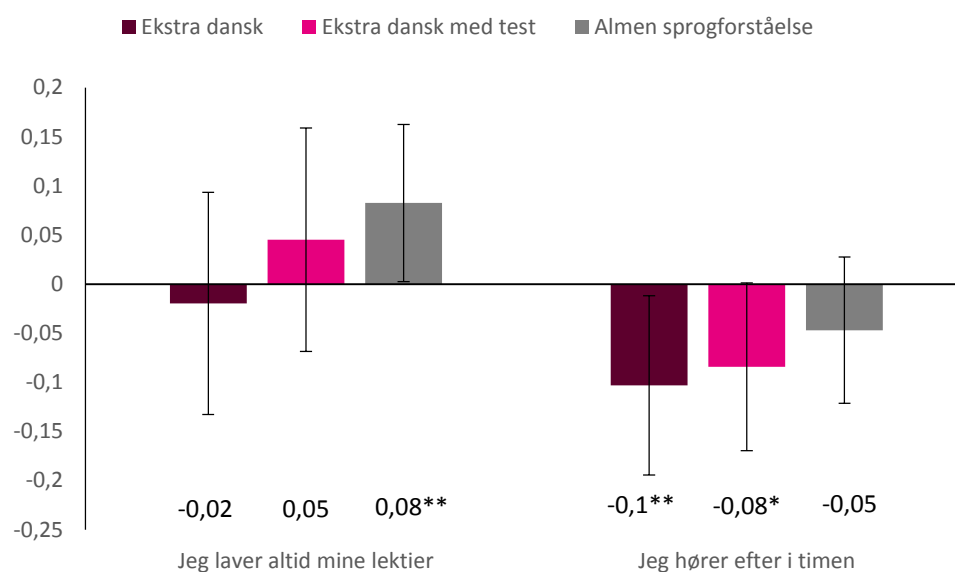

Som nævnt skal disse resultater tages med det forbehold, at der har været en skæv andel af børnene, der har besvaret SDQ på tværs af indsats- og sammenligningsgrupperne. Resultaterne stemmer dog fint overens med resultaterne fra forsøgsrunden i 2013. Også i denne forsøgsrunde havde Ekstra dansk en tendens til at øge elevernes adfærdsmæssige problemer, mens Almen Sprogforståelse havde en gavnlig effekt på elevernes trivsel.

5.4 Effekter af indsatser på elevernes arbejdsindsats og motivation

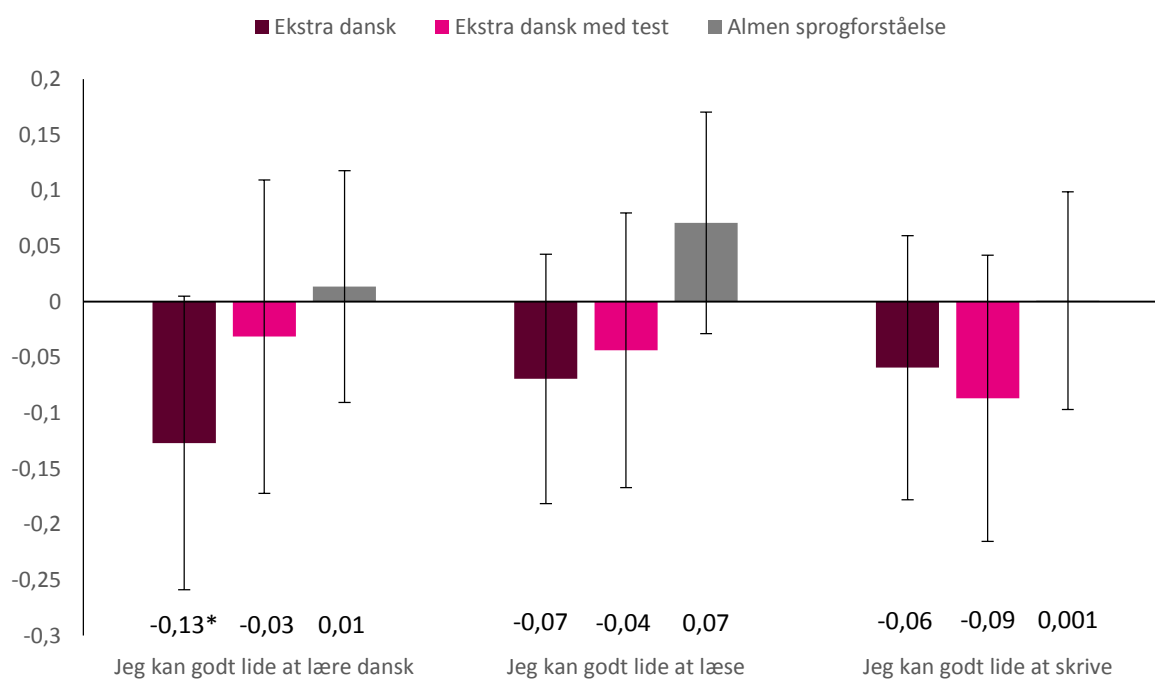
Nedenstående figur viser effekterne af de tre indsatser, der blev afprøvet i 2014, på elevernes arbejdsindsats. Almen Sprogforståelse påvirker elevernes arbejdsindsats således, at de i højere grad laver deres lektier. Ekstra dansk og Ekstra dansk med tests påvirker omvendt elevernes arbejdsindsats på den måde, at eleverne i mindre grad hører efter i timerne.

Figur 32: Effekter af indsatser i 2014 på arbejdsindsats

Figur 33 viser effekten af de tre indsatser på elevernes motivation. Ekstra dansk påvirker elevernes motivation således, at de i mindre grad kan lide at lære dansk sammenlignet med sammenligningsgruppen. Almen Sprogforståelse påvirker omvendt således, at eleverne bedre kan lide at læse, men effekten er dog ikke signifikant.

Figur 33: Effekter af indsatser i 2014 på motivation

6. Konklusion

Når man gennemfører så mange test som det er gjort her, kan der være enkelte resultater, der viser en signifikant forskel mellem indsats- og sammenligningsgruppe, men som reelt baseres på en tilfældighed. Samtidig er der som nævnt noget frafald i undersøgelsen – specielt i spørgeskemaundersøgelsernes måling af elevernes trivsel og motivation – som kan give et skævt billede af de reelle effekter. Derfor er det væsentligt at fokusere på de tendenser i resultaterne, der er mest stabile på tværs af de mange test, og omvendt ikke lægge for meget vægt på enkeltstående resultater. De mest stabile resultater på tværs af undersøgelserne er efter vores vurdering:

- **Ekstra undervisningstid i dansk** (4 lektioner om ugen) i 2013, inden skolereformen, havde en positiv effekt på elevernes læsefærdigheder for både drenge og piger, og børn af højtuddannede forældre. Effekten for børn af lavtuddannede var af samme størrelsesorden om end ikke statistisk signifikant. Effekten på børn med indvandrerbaggrund var dog lille og statistisk insignifikant.
- Samtidig er det væsentligt at bemærke, at der er nogle tendenser til, at den ekstra undervisningstid i dansk øgede børnenes adfærdsmæssige vanskeligheder og sænkede deres motivation og trivsel. Det gjaldt specielt for drengene og i forhold til hyperaktivitet.
- Forsøget med **Ekstra undervisningstid i dansk (2 lektioner om ugen)** efter skolereformen i 2014 viste ikke nogen yderligere positiv effekt på læseevner – heller ikke i kombination med løbende test af børnene. Dette kan både skyldes, at efter skolereformen er den ekstra værdi af endnu flere undervisningstimer begrænset – og det kan skyldes, at mange skoler faldt fra forsøget, og at det derfor ikke var statistisk muligt at påvise mindre effekter.
- Forsøgene med **Almen Sprogforståelse** viste, at da indsatsen i 2013 blev implementeret i **4. klasse** havde det positive effekter, men afgrænset til pigerne og til profilområdet Sprogforståelse i læsetesten. Da indsatsen i 2014 blev rykket til **5. klasse**, materialerne blev forenklet lidt, og indsatsen blev kombineret med løbende test, viste forsøget positive effekter for elever af lavtuddannede forældre – igen navnlig på profilområdet for sprogforståelse og her navnlig for drengene. Dette tyder på, at det kan være en udfordring med et fast tilrettelagt undervisningsforløb som Almen sprogforståelse at differentiere undervisningen på en måde, så den rammer alle elevers niveau.
- I forhold til Almen Sprogforståelse er det endvidere væsentligt at bemærke, at Almen Sprogforståelse både i 2013 og 2014 samlet set trækker i retning af at sænke elevernes adfærdsmæssige problemer og øge deres motivation. At bestemte elevgrupper får en større grad af adfærdsmæssige vanskeligheder af Ekstra dansk, men ikke af Almen Sprogforståelse, kan skyldes, at Ekstra dansk har givet eleverne mere af den samme type undervisning, mens Almen Sprogforståelse i højere grad har haft variation i opgaver og undervisningsformer.

Mens der således er mange positive effekter af de afprøvede indsatser, udestår det stadig i denne sammenhæng at finde indsatser, som effektivt kan hjælpe de tosprogede elever, der er hovedmålgruppen i det overordnede forsøgsprogram om modersmålsbaseret undervisning.

7. Referencer

Andersen, S. C., Humlum, M. K. & A. B. Nandrup. 2014. "Indledende analyser af forsøg med modersmålsbaseret undervisning". Rapport. Aarhus Universitet.

Andersen, S. C. & Rambøll Management Consulting. 2010. Mehmet og modkulturen. En undersøgelse af drenge med etnisk minoritetsbaggrund. Rambøll. Rapport.

Beuchert, L. V. & Nandrup, A. B. 2014. *The Danish National Tests: A Practical Guide*. Economics Working Papers, 2014-25, Aarhus University.

Egelund, N. & B. S. Rangvid. 2005. PISA-København 2004. Akf forlaget: København.

Egelund, N., Nielsen, C. P. & B. S. Rangvid. 2011. PISA Etnisk 2009. Etniske og danske unges resultater i PISA 2009. AKF Rapport. AKF: København.

